

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

VII. Christus Medicus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

per magnum & spatiolum mare nauigant. Licet nauis secundo vento feratur, licet omni fruatur securitate, cum tamen viderint alios vel a longe naufragium facere; non ad propriam spectantes vitilitatem, illorum contemnunt calamitatem: sed sicut nauem, & deiciunt anchoram, detrahunt vela, deiciunt funes, proiciunt tabulas, ut ille qui a fluctibus mergitur, forte aliquo illorum atrepro, emergat. Imitare igitur & tu nautas, homo: nam & tu mare nauigas magnum & spatiolum, nempe vitæ praefentis mare, quod multas habet bellas, piratas, pertas, & latentes scopulos, crebrisque turbatur fluctibus, & in eo naufragant plurimi. Cum igitur videris nauigantum aliquem, Diaboli infidili circumnallari, & amittere diutius salutis natare in fluctibus, & iam submergi, relictis negotiis tuis, statim illius prouide salutem. Neque enim moram sustinet, neque dilationem, qui submergi incipit. Igitur statim accurre, & quanticus est fluctibus cum eripe. Age & moue, quidquid ei prodebet credis, atque ita ipsum ex profundo interius extrahas, etiam si te plurima negotia aliorum vocent, & trahant, nihil ducas magis necessarium salute sic laborantis. Nam si parumper differre volueris, perdetur tempestate rabida. Vnde in tantis periculis, magna acceleratione opus est & studio. Audi quomodo Paulus, vix hominem quodam qui in profundum rapietur, sollicitus & anxius erat, & alios excitabat. *Confirmata in illum charitatem, (inquit) ne forè tristitia abundantiore absorbeat ille.* Et propter hoc iuber statim præbete manum, ut ne interim dum differimus, prævenimus ille absorbeat. Curam igitur getamus stratum nostrorum.

Atque sollicitè qui iam naufragium sunt passi; iuvandi sunt. Qui inquam iam est virtutis statu excedent; & vel colluctantur cum fluctibus, vel ægrè occupato litora, conficitur cum nuditate, & omnibus peracti naufragij ærumnis, subleuandi sunt cum charitate. Prieribus porrigenda est, secunda post naufragium tabula. Sic enim penitentiam nominat Origenes hom. 10. in Ezech. & Tertullianus lib. de Pœnit. cap. 4. quos imitati sunt similiter locuti Hieronymus in cap. 3. Esaæ, & Epistola ad Demetriadem, nec non Epistola ad Oceanum & Pammachium, Ambrosius ad Virginem lapsam, & aliquoties Pacianus, nec non Eucherius hom. ad Pœnitentes, & Cæsarius homil. 10. passimque Scholastici cum Magistro in 4. d. 14. vbi bene Autelos q. vñica artic. 1. late item Valentia 3. parte d. 7. q. 1. part. 5. eam loquendi formulam diligenter propugnans aduersus Calviniūm atque Kemnitium, illam cum te subiecta detestatos, & idecirco à Synodo Tridentino scissi. 1. 4. can. 2. anathemate percussos. Porrigit igitur secundam tabulam post naufragium, est in gerere penitentia voluntatem, ei qui misera naufragauit, & adhuc implicitus heteret in peccati fluctibus, aeterno inuoluerius exitio, nisi penitentiam arripiat, & salutis portum teneat; sic enim penitentia commodum expressit Laurentius 6. Inst. c. 24.

Qui verò emerire vtcunque ex vndis, sed nudi, & omnibus abiectis quibus prius potiebantur, iis similes videntur, qui ablatis iteratō labendi occasionibus, ita abstinent reciduo, ut tamen absque rubore perfent quales eos ante-

Theoph. Raynandi de Attir. Christi.

rior calamitas reliquit, parum solliciti de satisfactione pro anterioribus delictis, & quod de terrimum est, ea plerunque ostentantes, & sibi de potentia in facinoribus, etiam si nunc effeta gratulantes. Hos iuvare pro virtibus, & vt dignos fructus penitentia faciant, adhortari, Deo accepitissimum est, valdeque decet illos qui Dei beneficio, vel perstiterunt semper illasi, vel iam facti sunt frugi, reueneruntque ad bonam mentem. Detestandi verò supra modum sunt, qui talibus autores sunt neglectus penitentia, & ad perficiandam frontem incentores. Iis haud absimiles naufragorum prædonibus, quos Christiana censura meritisimò quotannis suffigit, & exercitari olim sunt S. Paulinus Epistol. 36. Hildebertus Epist. 5. & apud eum Honorius Papa Epist. 67. Videbis quæ dico lib. 3. de Virtut. num. 202. Possis eoldem conferre cum Scytharum truculentissimis, de quibus Ioann. Cantacufenus Apol. 2. [Scythis (inquit) mos erat, Deo suo, eos qui ex naufragiis salutati erant immolare, quorunque saltem deprehendi possent: siue quos propria seruauerat solertia, illorum trucidabat crudelitas.]

CAP VT VII.

Christus, Medicus.

973 T hic quoque titulus, commode cum titulo mediatori coniungitur. Titulum enim *adinatoris*, cum titulo *mediatoris* recurrete, diximus ex S. Gregorio epistolis præcedentibus initio. Quia ergo in Scripturis *adinator* & *susceptor*, pro codem sapè usurpantur, susceptor autem idem est quod Medicus, iuvat nunc de Christo Medico agere. Non dico suscepitorem omnem esse Medicum, (nam sicut *susceptor* pro cliente sapè sumitur, ut multis testimoniorum confirmat. Cuique in Indice vocum obscurarum Caglianii V. *susceptor* & plenè quoque Iuretus ad librum quintum Symmachii, Epistola 41. ita *susceptor*, pro adiutorio & patrone sapè usurpatus legitur. Videbis præterea alias susceptoris notiones apud Martinum de Roigib. 1. sing. c. 7. Tantum igitur, dico Medicum quoque dici suscepitorem, ut liquet ex illis verbis D. Aug. in psal. 45. [Quantacumque sit infirmitas tua, vide quis te suscipiat. Agrotus nescio quis, adhibetur Medicus; suscepitum suum dicit Medicus agrotum. Quis enim suscepit? Ille, Magna spes salutis, magnus Medicus cum suscepit. Quis Medicus? Omnis medicus præter illum, homo est. Omnis Medicus qui venit ad infirmitum, alia die infirmitati potest, præter illum. Susceptor noster, Deus Iacob.] Vides ex D. Augustini mente, in Scripturis, & Medicum dici *susceptor*; & Christum, cum *susceptor* noster appellatur, intelligi Medicum nostrum; vnde animari nos vult in infirmitatibus nostris, ex tanto medico & suscepitore. *Susceptor* similiter apud Caglianum, Ambrosum, & Tertullianum, dici agrotos, in prædicto Caglianii indice videre est.

Christus, etiam corporum Medicus.

Corporum per eum curatio, animas
spectabat.

974. Medicum porrò hīc Christum non appello, catione corporum: etiam si fas quoque esset, ex eo capite, non medicoriter commendare Christum medicum. Nam quem latet, quantum corporum male affectorum curator fuerit à Arnobius sanè lib. 1. num. 27. à curatione innumerorum morborum Christum celebrans, inde eum praeferit Magis, qui item quandoque morbos corporum depellunt, quod id Magi non exequantur vi propria, sed Dæmonum potestare; & scilicet applicatione idoneorum actiuarum ad passiva, quam ipsi quoque Demones necessariam habent. [Atqui constituit Christum sine ullis admīnūculis rerum, sine ullius ritus obseruatione, vel lege; omnia illa quæ fecit, nominis sui possibilitera fecisse. Et quod proprium, consentaneum, dignum Deo fuerat vero, nihil nocens, aut noxium, sed opifex, sed salutare, sed auxiliaribus plenam nobis potestatis munificè liberalitate donasse.] Hoc ait, quia curationes Magorum, & Dæmonum interuenient praefixa, doli semper sunt plena, & ut dixit S. Leo serm. 19. de Pass. [Beneficia Dæmonum, omnibus sunt nocentiora vulneribus.] Videbis quæ in eam rem trado in Natur. Theol. dist. 4. num. 297. Pergit Arnobius, benè multa morborum genera sigillatae notare, quæ a Christo depulsa solo nutu, confirmat. Locum retuli hoc libto sc̄t. i. c. i. sub finem.

Nōn dissimiliter Iustinus q. 24. ad Orthod. inde Christum præfert Appollonio Tyaneo, quod iste curaret quidem interdum aliquas aegritudines, sed adhuc certis actiuis curat ad id efficacibus, non item Ch. qui solo præcepto, & plerumque ne co. in quidem interueniente, curabat. Plenius idem circa Apollonij & Christi curationum contentionem à Hierocle factam, prosequitur Eusebii lib. 4. contra Hieroclem. Nec alter ferè S. Cyrillus lib. 6. contra Iuliu. ad tex. 7. & lib. 8. in fine dispellit quæ de divinitate Aesculapij ex curationibus, ad elevandam Christi curationum gloriam, à Iuliano Apostola iactabantur. Quas enim ab eo verè editas curationes admittit, beneficio artis medicæ, idest naturalium actiuarum, editas docet. Christum verò altero cutasse agros, liquet; & rectè expenditur à S. Maximo serm. apud Ambrosium 27. & à Fulberto in hymno de S. Pantaleone, nomine Hermolai, cum docētis de Christo verò medico; pia Aesculapij & Hippocrate. Pleraque alia in candem sententiam, profero in Naturali Theol. dist. 4. à num. 294. De Christi autem curationibus, dici potest illud Sapientis, *Ecclim neque herba neque malagra sanavit eos, sed tuus Domine seruo qui sanat omnia. Tu es enim Dominus, qui vita & mortis habes potestarem, & deducis ad portas mortis, & reducis.* Ex eadem verò radice oriebatur, quod Christus subito & absque mora sanabat, quod per pulchritudinem in curationibus per S. Bartatianum factum expendit Petrus Damiani serm. 63. Itaque ratum esto Christum in corporibus curandis & morbis depellendis, divina potestate clamuisse, & ut Iaia cap. 53. versu 4. interprete S. Mattheo c. 8. pronuntiata, nostras infirmitates portasse.

975. Quod tamen ea corporum curatio à Christo ad animorum curationem referentur, circa eam potius spectandus est titulus Christi medici. Optimè quippe perspectum habebat Christus, animam multæ dignitatem esse quæ curetur, & multo curationis gentiorem. Vnde in Christum optimè cadebat, & que Eustathio media tribuit S. Bafilius Epist. 74. initia. [Quæ pretiosissima omnium est vita, fugienda est ac dolotosa, nisi illam cum sanitatem coniunctam habere liceat. Sanitatem verò ait vestra suppediat. At tibi maximè ambidixi est ista scientia, latior estque tibi ipsi benignitas erga homines terminos constitutus: dum non mendens dumtaxat corporibus scientia illius gratiam adstringis, sed & de animarum languentium restituunt cogitas.]

Omnes sanè Christi medici circa corpora operationes, spectantes animam, intelligunt ex insigni ratiocinatione Laetanti lib. 4. cap. 16. quæ externas curationes, internarum nulli figuram, in hunc modum prosequitur. [Quæcumque passus est, non fuerunt inania, sed habuerunt figuram, & significantiam magnam, sicut eum diuinæ illa opera quæ fecit: quærum vis & potentia valebat quidem in p̄tēlēs, sed declarabat aliiquid in futurum. Aperte cœcum humina celestis virtus & lucem non vidēbūs reddidit; Et hoc factō significabat fore, ut conuersis ad Gentes, quæ Deum nesciebant, insipientium p̄ceptora illuminaret luce sapientie, & ad veritatem contemplandas oculos cordis aperiret. Verè enim cœci sunt, qui cœlestia non videntes, & tenebris ignorantiae circumstans, testina & fragilia venerantur. Patefecit aures surdorum. Non vniue. haecemis vis illa cœlestis operata est: sed declarabat breui fore, ut qui erant veitatis expertes, & audirent & intelligent diuinæ voces. Verè enim surdos dixeris, qui cœlestia, & vera, & facienda non audirent. Motorum linguis in eloquio soluēt; admirabilis etiam cum fieret, potentia: fed invenit hīc virtutis alia significatio, quæ ostenderet, mortuorum, ut terum coelestium nuper ignati, percepit sapientia disciplina, De Deo & veritate differerent. Nam quæ rationem diuinitatis ignoratis verè elinguis & mutuus est, licet si omnium disertissimus. Lingua enim cum verum loquii cœperit, id est, vixit, manifestatque Dei singularis interpretari, tum denam officio naturæ sue fungitur: quādū autem fīlo loquitur, in vīlo suo non est: & ideo infusus habet esse, qui diuinā prologū non potest. Pedes quoque claudorum, ad officium gradienti reformavit. Laudabilis diuinī operis fortitudo: sed figura id continet, quādō cohibitis eritribus vita secularis, ac deuia, iter veritatis appetiretur, per quod gradientur homines ad Dei gratiam coniugandam. Is enim verè claudus existimandus est, qui caligine ac tembris insipientia implicatus, & quod tendat ignatus, offensibilis, & caducis gressibus per viam mortis incedit. Item labes, & maculæ inquinatiorum corporum repurgavit, non exigua immortali potentiā operaverū id poterēbat hæc vis, quādō peccatorum lebibus, ac virtutis maculæ inquinarios.

inquisitos, doctrina eius purificatura esset, eruditio iustitia. Leprosi enim verè, atque elephantici debent haberi, quos vel infinitæ cupiditates ad scelerâ, vel infatiables voluptates ad flagitia compellunt, & dedecorum maculis inustos; labo afficiunt semper. Iacentium mortuorum corpora exire, eosque nominibus suis inclamat à morte reuocavit. Quid congruens Deo? Quid miraculo dignius omnium seculorum, quā decursam vitam refingasse, complexisque hominum temporibus tempora adiecerit, arcana mortis reuelasse? Sed hæc inenarrabilis potestas, imago virtutis maioris fuit, quæ demonstrabat tantam vim habituras esse doctrinam suam, ut Gentes in orbite, quæ alienæ à Deo, subiectæ morti fuerint, cognitione veri luminis animata, ad immortalitatis præmia peruenirent. Eos enim rectè mortuos existimauerit, qui datorum vitæ Deum nescientes, atque animas suas à cælo in terram deprimentes in laqueos æternæ mortis incurvant. Quæ igitur tum faciebat in præsens, imagines erant futurorum, quæ illæs, affectisque corporibus adhibebat, ea spiritualium figuram gerebant, vt & in præsenti, virtutis nobis terrena opera monstraret, & in futurum, potestatem coelestis sua misericordias ostenderet.

Videtur posse ex Lactantio profectum S. Augustinus serm. 18. de verbis Dom. vbi differens de Christo (vt ait,) Medico salutis nostræ, qui ad hoc suscepit infirmitatem nostram, ne sempera esset: addit; [Simil & hoc consequens est, vt nouerimus omnia miracula quæ corporaliter fecit, valere ad admonitionem nostram, vt percipiamus ab eo, quod non est transiitum, neque finem habiturum. Oculos reddidit cœcis, quos erat vtrique mors aliquando clausura, resuscitauit Lazarum iterum moritum, & quæcumque ad salutem corporum fecit, non ad hoc fecit, vt sempera client; cum tamen daturus sit etiam ipsi corpori in fine semperam salutem, sed quia illa quæ non videbantur non credebantur, per ista temporalia quæ videbantur, adificauit fidem ad illa quæ non videbantur.] Quæ sint illa non visa ad quæ fidem adificabat Christus, declarat inferius S. Augustinus, cum ait; [Hæc ergo fecit Dominus, vt invitaret ad fidem; Hæc fides nunc feruet in Ecclesia toto orbe diffusa. Et nunc maiores sanitates operatur, propter quas non est designatus, exhibere illas minores. Sicut enim animus melior est corpore, sic & melior salus animi, quæ salus corporis. Modò caro cœca non aperit oculos miracula Domini; & cor cœcum aperit oculos sermoni Domini. Modò non resurgit mortale cadavere, resurgit anima quæ mortua faciebat in viuo cadavere. Modò autem corporis surda non aperiuntur, sed quæ multi habent aures clausas cordis, quæ tamen verbo Dei penetrante, patescunt; vt credant qui non credebant, & benè vivant, qui male viuebant, & obedient qui non obediebant: & dicimus, ille credit, ac miratur cum audimus de iis quos aliquando duros noveramus. Cur ergo nunc miraris credentem innocentem, Deo seruientem, nisi quia conspicias viuentem, quem noueras cœcum? conspicias viuentem, quem noueras mortuum, conspicias audientem quem noueras surdum.] Qua ratione S. Aug. comparans sanitates, (vt vocat) maiores, quibus nunc

Christus quoque sanat animas, cum minoribus quibus corpora hæc olim curauit, agnoscit sanitates illas minores, sive corporum, spectasse sanitates animorum.

Christus præcellens animorum Medicus, depellens eorum morbos, sive peccata.

976 Quoniam igitur corporum curationes à Christo factæ, non nisi ad eum animorum medicum signandum demonstrandumque pertinebant, considerandum sequitur, qua ratione Christus, perfectum se morborum nostrorum medicum ex parte prodidit. In quam rem, vt apertum suppono, peccata esse animæ morbos, quod docet S. Gregor. 8. Mor. cap. 22. Idor. Pel. lib. 2. Epist. 1. 17. & benè his verbis S. Aug. Epist. 59, ad q. secundam, [*Multiplicata* (inquit) *sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.* Infirmitates posuit pro peccatis, sicut ad Romanos Apostolus dixit; *Si enim Christus cum infirmi essemus, adhuc, iuxta tempus pro impiis mortuus est!* hoc dixit infirmos quos impios. Deinde paup. post eandem sententiam repetens; *Commendatis*, (inquit,) *nam charitatem Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Quos infirmos supra eos hæc peccatores appellauit. Item in consequentibus hoc idem alii verbis versans. *Si enim cum inimici essemus, (inquit,) reconciliatus sumus Deo per mortem filii eius.* Ac per hoc in eo quod dictum est, *Multiplicata sunt infirmitates eorum, intelliguntur multiplicata peccata eorum.* Lex enim subintravit, vt abundaret delictum.]

Abundantur planè delicta, & morbi humani sub lege: nec exponi humana oratione potest, quamvis morbis animorum, ante Christum, & singuli, & omnes prostrati iacent, quod docet verbi Philonis de confusione ling. [Cum anima nostra tripartita sit, pars eius mens & ratio, pars ira, pars concupiscentia esse dicitur, singula suis morbis laborant, atque etiam inter se communibus vniuersitæ: quoties mens quidem imprudentia, timiditatis, luxuria, iniustitia segetes demetit; ita verè immanes furiosasque rabies, & cætera quibus grauida est, mala pars concupiscentia quoque amores semper inueniuntur leues, & temerè ad quævis corpora & ad quilibet res adulantes, quo cumque immittit. Tunc enim tanquam in nauis nautis, vectoribus, gubernatoribus, per dementiam in eis perniciem consonantibus, etiam qui perdunt vna percutunt. Granitum enim malorum est, & penè solidum insanabile, omnium animæ partium ad peccandum conuenit, cum tanquam in publica pestilentia, nihil sani sit reliquum, quod ægrotis mederi possit: sed & medici vna cum vulgo laborant, eadem quæ cæteri hoc correpti.]

Pergit Philo, eam morborum varietatem cum diluicio conferre; cuius aquæ vniuersaliter planè terram, quanta quanta erat, occuparunt. Sic enim morbos animi, omnem planè hominem venientem in hunc mundum infecisse, & attrivisse docet, nulla in ea parte, à planta pedis usque ad verticem capitis, sana relieta ut est apud Iosiam c. 1. cuius eam sententiam plenè in rem præsentem illustrat Richardus Victorius toro

Tractatu 1. & 2. de statu interio. hominis, monstrans nominatim Tract. 1. cap. 34. sanitatem animæ, proportionem seruata ad sanitatem corporum, in humorum symmetriam sitam esse: humoræ autem corporis esse: quatuor illos vulgares, sanguinem, pituitam, & vitramque bilem. At humoræ animæ esse: quatuor cardinales affectiones, amore, odium, gaudium, & dolorum: ex quibus progerminant atque succrescent aliae innumerae passiones, velut rami: Itaque innumeros & perpetuos esse morbos nostros, cum tanta sit in nobis passionum illatum immoderatio & exorbitatio à recto propè perpetua. Profero in hanc rem ex variis bene multa in Morali dist. 4. à num. 403. & plurima addi possunt ex Gregorio Nysseno initio Epistolæ Canonicae ad Latonum Episcopum Mytilenes & ex Balfamone ibidem, nec non ex Hugone Victorino lib. de medicina animæ *serè toto* sed maximè à, cap. 19. Pulchre Hildebertus Epist. ad quendam Praesulem, (que male admista est epistolis Fulberti, estque numero 116. inter Fulberti Epistolas,) magnam morborum animi varietatem describit, varie quidem denominatam, sed ex isdem principiis coalescentem. *Omnium* (inquit,) passionum animæ, unus fons atque principium est. Secundum qualitatem verò partis quæ in anima virtuosa fuerit, *vnaquæque* passio vocabulum fortitur. Quod & corporalium morborum docetur exemplo: si enim vis noxijs humoris obfederit caput. Cephalalgia passio nuncupatur; si pedes, Podagra; si manus, Chytragrica nominatur. Tótque vocabula vnius humoris fortuit incommoditas, quot membrorum obfederit portiones. De visibilibus ergo, ad inuisibilis transeuntes, vniuersusque animæ partibus, vnum quodque vitium inesse credimus, quam sapientissimi quique tripartita designaverunt esse virtutis. Nam & rationabilis est, & irascibilis & concupisibilis. Secundum ergo qualitatem virtutis partis, infectio cuiusque pestis nominatur. Nam si rationabilem partem inficerit, Cenodoxia, elationis, inuidia, superbia presumptionis, hæreses virtus procreabit. Si irascibilem vulnerauerit, furor, impatiens, tristitia, acediam, pusillanimitatem, crudelitatemque paratur. Si concupisibilem inficerit portionem, Gastrimargiam, fornicationem, Pharyngiam, & desideria noxia generabit.

Deterrimus ergi spiritualis status, præfertim quia ne Medicum quidem, ex se, aduocare potest.

977 Ese autem hos animæ morbos, graviores & longè periculostiores morbis corporis, Theodoreus initio libri primi de curatōne Graecarum affectionum latè prosequitur, præteratque Plutarchus iusto eius argumenti opusculo. Sane sicut animus melior est corpore, sic & melior salus animi quam corporis, ait D. August. serm. 18. de verb. Dom. cap. 3. & consequenter ægritudine animi, deterior & gravior est corporis ægritudine. Illud præfertim in animæ morbis accidit incommodum, quod æger ne medicum quidem aduocare, per se, aut etiam defederare potest, tanta est languoris vehementia. Grauissimè enim aberabant Semipelagiæ

apud Prosperum cap. 8. contra Collato. & apud Hilarium Epist. ad Augustinum præfixa hanc Prædict. 55. concedentes ægri spirituali, facultatem naturalem aduocandi Medicum, quod omnino falsum est. Quin potius ut idem Prof. per habet ad obiectiōnem 6. Gallorum, hic habet [amat langores suos, & pro sanctitate] habet quod ægrorato se nescit, donec prima hac medela conferatur ægri, vt incipiat nosse quod langueat, & possit open Mediū deferrare qua furgat.] Praeclare in eandem sententiam Chryfologus serm. 50. monstrans, Chrysostomum medicum inuitos trahere, & de curatione non cogitantibus, eam ingere. Trahere sit inuitos, non ob iniectionem cooperariibus necessitatem, sed ob non liberam sollicitationem à gratia præveniente, cui postmodum liberè annuit æger. Vtrumque optimè securit Chrysostomus hom. 19. in Genet. initio,

Quemadmodum (inquit) incurabilia vulnera, neque austera medicamenta cedunt, neque lenientibus, ita & anima semel captiva, si lepido cœpiam obnoxiam fecerit, & considerate soluerit quæ fibi fuit utilitatem si quis immuera inculcat illius auribus, nihil proficit: sed quasi mortuæ essent aures, nullam ex admotione suscipit utilitatem; non quia non possit, sed quia non vult. Non enim sicut & in corporalibus vulneribus videci solet, ita est. Nam in corporalibus, nature affectiones àpè immobiles sunt; in voluntate autem non ita se res habet. Sapè enim si voluerit, etiam qui malus est, mutatur, & fit bonus; & qui bonus, per ignaviam excidit, & fit malus. Quia ergo liberabitur & esse nostram naturam fecit omnium Dominus, ipse quidem quæ sua sunt, omnia pro sua misericordia semper exhibet: & sciens ascondit in profundo mentis & arcana, horum, consulit, conatusque nostros malos, repunit, & necessitatem utique non imponit, sed congruis remediis apotropis, totum situm est in ægrorato sententia dimitit.] Vel hinc vnu locu, mihil satis supère esse posse videtur, ad Chrysostomi purgationem ab impetu & nonnullis labe quod gratiam præuenientem inficiatus sit, & in ægri spirituali naturaliter ingentiam facultatem aduocandi Medicum repulerit, præcurens Cassiano, & alius plenè Semipelagiæ. Quam viro & sanctissimi & crudelissimo irrogata cum calumniā, annotatis plerisque eius locis in hanc rem ipso Solis radio fertur, depello, in Opusculo pro Valeriano contra Chichonum quendam Valerianum Criminatorem cap. 9. num. 9. & 10. Sed ut dixi, vel vnu hic locus Chrysostomi in quo versatur, tem conficit, & mentem eius perspicie prodit. Ali enim Deum in ægrorum sententia votum dimittere, vbi horruis fuit, & remedia congrua præfuerit. Sollicitatos ergo cum nihil minus cogitarent, relinqui Deus sibi ipsi, omnino non cogitantes præuenit.

978 Videri possit dissentire S. Macarius hom. 20. sic scribens. [Ceterum quemadmodum ibi mulier etiæ vulnerata erat nec sanari poterat, pedes tamen habebat quibus venierat ad Dominum, & veniens sanaretur: itidem & eacus ille, quanquam incedere non poterat & ad Dominum venire, propterea quod visa careret, dicetem tamen emisit nunciis velociter: dicitur enim, Fili David miserere mei: & ita, credetem

sanitatem

Medici desiderium afflante gratia, quantum tam olim.

sanitatem est adeptus, ad illum accidente Dominum & visum illi restituente. Ita etiam anima, licet vulnerata sit obsecnarum affectio- num vulneribus, & tenebris peccati obfusca- ta: nihilominus praedicta est voluntate clama- mandi & inuocandi Iesum, ut ipse veniens, aeternam redemptionem conferat animam. Sic enim cæcus ille, nisi clamasset; & mulier san- guinis fluxu laborans, nisi Dominum aduisset, non fuisset sanata: sic nisi quis propria sponte, ac voluntate integra, venerit ad Dominum, & deprecatus eum fuerit cum plenitudine fidei, sanitatem non consequitur.] Hæc qui- dem videti viciisque possint, sonare quod aie- bant Semipelagiani, nempe medicum ab æstro spirituali aduocari solius naturæ viribus. Re- uera tamen aliud ferunt, nec nisi de aduoca- tione, supposito tactu gratia pœuentis, sunt accipienda; cum S. Macarius totes & tam disertè gratiam pœuentem agnoscat, ut tradit in Purgatione Valeriani cap. 9. numer. 3.

Itaque æger spiritualis tam malè affectus est, ut per se, ne medicum quidem possit desiderare. Quomodo vero per se, medicum desideraret, qui ne ægritudinem quidem suam sentit? Erid quidem, stupor est non sanitas. Recet enim S. Augustinus in psalm. 55. ad illud. *Ego vero in tæspora, tres affectiones corporis distinguis, sanitatem, stuporem, immortalitatem, eo sanitatem à stupore se- cernit, quod sanitas ægritudinem non habet, sed tamen quando tangitur & molestat, do- let. Stupor autem non dolor, amictus sensum doloris, tanto insensibilior quanto peior.*] Idem plenè serm. 34. ex 40. nouis. Bernardus quoque luculentius serm. de Conuers. ad Clericos cap. 4. verbis illis. [Si vidiisti hominem scalpere manus, & visque ad sanguinem con- fricare, evidentem habes in eo similitudinem animæ peccantis expressam. Cedit siquidem voluptas illa dolori, & succedit pruticu- cruciatus. Neque id ignorabat, sed dissimilabat ille dum scalperet. Sic laceramus, sic ex- laceramus propens manibus animas inflices, nisi quod tanto grauius, quanto excellentior est spiritualis creatura, & cui difficulter s me- deatur. Neque id quidem inimicitarum stu- dio gerimus, sed stupore quodam insensibili- tatis internæ. Effusus siquidem animus, damna interiora non sentire quia nec intus est, sed in ventre forsan, aut sub ventre. Denique & animus quorundam in patinis, quorundam in loculis inuenitur. *Vbi est thesauru- tus, (inquit,) ibi est & cor tuum.* Quid vero mirum si propriam m' n'm' sentiat anima læ- sionem, quæ suipius oblitera, & penitus absens sibi, in longinquam profecta est regionem? Erit autem cum in semiperiplam reuera, co- gnoscet quæ crudeliter miseræ venationis obtentu, euscererat semiperiplam. Neque enim id sentire poterat, dum vilem musearum præ- dam desiderio captans insatiable, avariarum instar, ex visceribus propriis intexere retia vi- deretur.] Quamuis ergo ea insensibilitas, stu- por sit, non sanitas, tamen ex eo stupore recte habetur, non posse ab æstro sibi reliquo, aliuo- eati medicum ad curationem adhibendam, cuius se indiguum nescit.

979 Pij tamen quique diuinius præuentis,

iam olim, & pro suo, & pro totius naturæ lan- guore ad medicum fulpirabant: quo S. Hilar- nuper edito commentario in psal. 13. post ex- pensos tam varios & tam graues totius hu- mani generis morbos, qui ex Psalmo descri- buntur, refect illud *salutaris desiderium* ab antiquis, Partibus ex Dei gratia conceptum, ha- bendi à Deo medici cor ægritudinibus lauan- dis necessarij. *Quis dabis ex Sion, salutare Is- rael?* [Ut enim (inquit,) qui perfidientem vi- bem ingressus, omnes omnino inhabitantes, morbo disolutori & febribus æstantes, & di- uero ægritudinum genere confectos contem- platus sit, & nullum illuc medicum inueniens, ingemiscat, & nihil auxilij, nihil remedijs ad- eisse tantis malis doleat, & defauire magis membrorum pestem quotidie sentiat, sciatque medicum in longinquum positum mederi posse si adcesset; quod solum potest dolorum des- peratione exclamat dicens; *Quis est qui cum præsentem efficeret, & salutare eius adferret?* Omnen scilicet sollicitationem ad vota con- uertens; Pari modo Spiritus sanctus, contuens errorem generis humani, contuens mala seculi huic ingrauecentia, & morborum immedi- cabili morte graffantem, vbi Deus negatur à stulto, vbi abominandis voluptatum fallaciis corrupti sunt, cuncti, vbi nullus bonus vo- lens sit, vbi eorum gutura innocentium sine sepulchra, vbi lingua si hinc officium frau- dulenta, vbi venenum labiis eorum verbis- que suffusum sit, vbi os amaritudine & male- dictione sit plenum, vbi velox pedium eorum ad effundendum sanguinem cūdus sit: Et per hæc non agnoscuntibus viam pacis, in omnibus vita eorum viis infelicitas ingrauecat, vbi in Deum nulla reuerentia est, vbi deuasta- tio plebis Dei, persecutoribus tanquam ci- bus panis sit, & innocentium mortes, damna, supplicia, siat satietas iniquorum; Vbi Deus non inuocatur & trepidatur in nullis creatu- ram in idolis omisso creatori reuerentes, vbi Deus in generatione iusta desperatur habitate, & consilium inopis confunditur, & spes pa- tientiæ eius includitur: His igitur ita graffan- tibus mali, & toto orbe dominabitibus, con- fessus Spiritus sanctus eius qui solus opem ferre possit, exclamat, *Quis dabis ex Sion salutare Isræl?* Non enim Moyæs dederat, non Elias, non Esatas, non Propheta, omnia legis opera aduersus tantam morborum pestem in- firmabantur: opus era medicu[m] qui vna atque eadem auxilij sui ope vniuersa curaret, & tot ac varios in toto orbe languores, non arte, non opere, (quia quando opus & artis singulis ad- hibita profuisset?) Sed verbi potestate sanare. Hunc requirit Spiritus, hunc spectat, ad cuius aduentum febris quiesceret, cæcitas de- fineret, paralysia non esset, mors non oc- cuparet, hunc expectat, hunc proclamat, hunc orat, *Quis dabis ex Sion, salutare Isræl?*

Omnium itaque antiquorum erat, illud Origenis vorum homil. 27. in Num. cum de manstone in Raphaca. [Sunt multi languores animam

animam occupantes. Avaritia languor eius est, & quidem pessimus. Superbia, ira, iactantia, formido, inconstans, pusillanimitas, & horum similia. Quando me Domine Iesu, ab his omnibus languoribus curabis? Quando sanabis ut & ego dicam, benedice anima mea Dominum, qui sanas omnes languores tuos, ut possim & ego mansuitem facere in Raphaca, quod est sanctas.]

Exoratus tandem Christus Medicus.

980 Cessit tandem supplicium precibus & gemutu pauperum dulcis Dominus, & qui corporum medela creauit de terra medicinam, animabus quoque eam prouidit, ut optimè ratiocinantur. *Origenes hom. 1. in Psal. 37. initio* & *Theodoreus initio libri primi contra Graecos.* [Quæ enim causa humilitatis Christi, (ait S. Augustinus hom. 34. ex 50. cap. 2.) nisi infirmitas tua? Valde enim & irremediabiliter te obsidebat infirmitas tua, & haec res fecit, ut veniret ad te tantus medicus. Si enim vel sic ægrotates, ut tu posles venire ad medicum, poterat tolerabilis videri ipsa infirmitas. Sed quia tu ire non potuisti ad eum, ille venit ad te.] Hic est ille medicus quem Clemens Alex. 1. pædag. cap. 2. sic describit. [Morborum corporis auxilium, propriè vocatur medicina, qua docetur humana sapientia. Verbum autem paternum, solus est humanarum ægritudinum Paenitius medicus, & sanctus ægroti animæ incantator. *Saluum fac seruum tuum*, (inquit,) *Dens meus sperantem in te. Misereere mei Domine, quia ad te clamabo toro die.* Medicina enim, ut ait Democritus, medetur morbis corporis, sapientia autem liberat animam à perturbationibus. Bonus autem pædagogus, qui est sapientia, qui Verbum Patris, qui fabricatus est cœlum, vniuersi figmenti curam gerit, Etiusque corpori & animæ medetur; qui est omni ex parte sufficiens medicus, humanæ nostræ servator.] *Tomum Medicum* nostrum, dixit S. Augustinus Tract. 3. in Ioan. [Iam (inquit) confitetur ægroti, quia ægrotant. Veniat Medicus, & sanet ægrotos. Medicus qui est? Dominus noster Iesu Christus. Quis Dominus noster Iesu Christus? Ille qui virus est ab eis à quibus crucifixus est: Ille qui apprehensus, colaphizatus, flagellatus, sputis illitus, spinis coronatus, in cruce suspensus, mortuus, lancea vulneratus, de cruce depositus, in sepulchro positus: Ille ipse Dominus noster Iesu Christus; Ille ipse planè, & ipse est totus Medicus vulnerum nostrorum, crucifixus.] *Hebrei* apud Galatinum lib. 3. capite 5. & 6. hunc Christi titulum ex scripturnis erunt.

Nemo hunc titulum, vel Christo indecorum, vel nobis minus necessarium existimet. Medicus namque munus, non ignobile esse sed Regium. Vnde *Ægyptios Reges, medendi artem professos, videre est apud Plinium lib. 19. cap. 5. & plenè apud Cagnatum lib. 4. var. cap. 10.* Sed & Regum maximum Salomonem, medicina fuisse scientissimum, eamque non esse, de dignatum, *Anastasius q. 39. in Script. testatur.* Apud *Isaiam cap. 3. qui delatim ad se primatum vult excutere, illud imprimis obtendit, non sum Medicus.* Videbis in hanc rem *Tiraquellum c. 31. de Nobil. a n. 106.* Quin etiam non principale modò & regium, sed diuinum esse medici munus, tradit *Quintilianus declamat. 268. 8.*

Lucianus in *Medico abdicato*, vbi medicinam vocat *Deorum doctrinam*. Et affine est quod *Medicorum 1. Satur, medicinam nominat, scientiam confusatam.* Quare intrepide *Gregorius Nyssenus lib. de Trinit. medicinæ scientiam, rebus omnibus quæ in vita magni sunt, antecellere affirmat.* Nec humilis de sua arte sentiebat Medicus ille Achinus, Iacobus nomine, cuius sub *Leone Augusto* meminit *Marcellinus Comes in Chronico.* Hoc si medicis & medicina corporum, sine nota, & cum plausu dicuntur, quanto verius dicatur de medico antivorum, eorumque medicina? Itaque non dedecet *Christum* hic titulus, in tanta præfertina necessitate nostra, qui omnium quæ vnuquam fuerunt, erunt; *protehissima & venenatissima, coopti incebamus, ad quamille curandam, immensa bonitatis dignatione vnu descendit.* Eum sibi tunc tribuit in *Scripturis Christus ipse, ut nota*ri *Origen. hom. 8. in Leuit. initio.* Planèque apri-ri hue pessum, quæ de analogia curarum animorum, & rectionis eorum, disputat late *Naz. Orat. 1. num. 32. & seqq.* At *Christum esse recto-animum, in confesso est.*

981 Est ergo Christus *Galenus maximus* ut scitè dixit *Pisidus in Cosmop. versu. 1339.* Non vnius tanum terrarum anguli medicum, sed vniuersorum (quantum in ipso est,) *Christum* appellat *Origenes lib. 4. contra Celum initio.* Hoc ipsum est, quod Clemens Alex. 1. pædag. cap. 2. *ad finem*, tradit pædagogo nostro, vniuersæ creaturæ Medicu, qui eus corpori animæque medelam facit. Vbi nomine vniuersæ creaturæ accipiens est, homo quā lat. pater. Et quippe toti, ut statim subditur, Medicina fecit Christus, & in corpore & in anima. Nec vni duntaxat homini, sed omnibus plane, quantum in ipso fuit. Itaque est vniuersalis Medicus.

Non dissimiliter S. *Gregorius 3. Moral. cap. 14. tractans illud, testa faniem radebat, fecisse id circa nos omnes Christum, docet.* Exhibet enim S. *Gregorius, vniuersum genus humanum tanquam ægrotum & à planta pedis, ad verticem usque capitis, disfluenrem fanie, quam Christus testa raserit.* [Quid enim aliud (inquit) in manu Domini testa est, nisi caro, ex nostra subfinitate luto sumpta? Etenim testa, igne solidatur. Caro autem Domini, eo ex passione sua robustior exstitit, quo per infirmitatem mortis, à morte sine infirmitate surrexit. Vnde reedè eriam per Prophetam dicitur, *Exaruit velut testa virtus mea.* Sicut testa enim eius virtus exaruit, qui suscepit carnis infirmitatem passionis sua igne roboravit. Quid verò per sancitè, nisi peccatum debet intelligi? Per carnem quippe & sanguinem, solent peccata carnis designari. Vnde per Psalmistam dicitur, *Libera me de sanguinibus.* Sanies itaque, purodo sanguinis est. Quid ergo accipimus faniem, nisi carnis peccata ex longa vetutate peiora? Vulnus itaque in faniem vertitur, cum neglegta culpa, vsu deterius grauatur. *Mediator itaque Dei & hominum, homo Christus Iesu, corpus suum manibus, persequendum tradens, faniem testa rafit, quia peccatum carne delectu.* Venit enim, (sicut scriptum est, *In similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum.* Dūmque hosti obicit innocentiam carnis sua, extersit contagio carnis nostre; & ex qua nos captiios inimicus tenuit, per illam nos libatos

RAINAUT
Tomus I.
De Christo
et
Tomus II.
De Attributis
Christi
XVI

liberos expiavit, quia quam nos instrumentum fecimus culpa, hec nobis per Mediatorum versa est in anima iustitiae. Testa ergo sanies raudit, cum carne culpa superatur.]

Condescensio tan Medici, & ex quo tempore mederi caperit.

982 Non possum melius, & aegritudinis nostrae statum, & varietatem morborum quibuscum vniuersa nostra conficiabatur, & medici dignationem exponere, quam illis S. Chrysostomis verbis hom. 1. in ad Philipp. in morariis. [Vexabat nos mörbus grauis, ac febris vehemens, decubebamusque non in lecto, sed in ipsam vitiositate, perinde ac in stercore: in improbitate volubamur, scantes ulceribus, fœtore spirantes, qualiditatem incurui, umbras potius quam homines. Circumflabant nos improbi Dæmones, princeps huius mundi ridens, insultans. Venit Dei vnigenitus, emit radios presentia sua; & caliginem confestim depulit. Venit ad nos ipse Rex, qui erat in throno paternino, thronum relinquens, paternum; (quando autem reliquise dico, ne id significare ruris putemus mutationem, ac transiit; ecclœ enim terramque ipse implet, sed ob economiam id dico:) venit ad hostem, qui ipsum odie prosequebatur, auerfabatur, neque ut ad eum oculos conuerteret, adduci poterat, blasphemis quotidie appetebat. Videlicet in stercore iacentem, a vermis exulceratum, a febre & fame oppressum nullo non morbi genere laborantem, Nam & febris vexabat, (hoc enim est improba cupiditas) & inflammationes vrgebam; (hoc enim arrogantia;) & quædam inflatibilis famæ occupabat; (hoc enim auaritia;) & sanies vndique, (hoc enim scortatio;) & cæcitas oculorum; (hoc enim idolatria;) & surditas, & stupor (hoc enim erat lypides & ligna adorare, & cum illis colloqui,) & multa deformitas; (hoc enim vitiositas;) triste nimis quiddam & morbus grauissimus. Videlicet, absurdius quam insanientes soleant, loquentes; & signum & lapidem Deum vocantes. Videlicet in tanta vitiositate; nec tamen abominatus est, non amarior factus, non auerfatus est, non odio prosequitur. Dominus enim erat, & opus suum non odetat. Deinde quid facit? Optimi medici more, parat pretioſa phar-maca, eaque primum obiuit, ac deinceps nobis tradidit. Ac primum phatnacum, quasi antidotum quoddam, lauacrum dedit. Ita omnem euomuimus vitiositatem, Ita omnia simul in fugam se dederunt; inflammatio cessit; febris extinguita est; & sanies exsiccata. Omnia enim & quæ ab auaritia, & quæ ab ira, & carere omnia mala per spiritum euanuerunt: aperti sunt oculi, apertas aures, aptam vocem loquuntur, est lingua: vites acquisiuit anima; acquisiuit corpus pulchritudinem; & florem huiusmodi, qualem par est habere pulchritudinem. Dei filium ex spiritus gratia procreatum; qualem par est habere gloriam, filium nuper Regi natum, & in purpura edacatum.]

Quod primum phatnacum nobis à Medico propinatum, & ab ipso prægustatum, ait S. Chrysostomus fuisse baptinum, spectat ad exordium curationis externæ nobis adhibite. Nam priusquam Christus à Baptista tingetur aquis, non vacabat palam sanationis morborum,

Theoph. Raynaldi de Atrib. Christi.

nostrum, etiam si anterius, sed clam & absque arbitris confecta fuerat, & adhibeti cœpta medicina: [Præparatum enim in cœlo fuisse medicamentum nostrum, & ex illis immortalibus succis confectum, ait S. Ambrosius lib. 2. de fide cap. 4. Conf. etiam intellige, non in ipso cœlo, sed ex cœlo, seu celesti Spiritus sancti virtute in utero Deiparæ iuxta illud Bernardi ferm. 3. in Vigil. Nativ. Dom. in fin. [Dedit tibi Christum per Mariam, propter sanitatem. In prima remedium est, quia ex Deo & homine cataplasmum confectum est, quod sanaret omnes infirmitates tuas. Contusæ sunt autem & commixta ha duæ species in utero Virginis, tanquam pistillo illas suavitatem commiscente.] Idem ferm. 2. de Pentec. initium medicinae nobis a Christo ait factum, ex quo fuit in utero matris, & causam illius exordij sic exponit. [A planta pedis vñque ad verticem, non erat in nobis sanitas; erraueramus ab utero, ut utero dannati antequam nati, quia de peccato, & in peccato concepi. Christus ergo ibi primum medicinam apposuit, vbi primus vulneri patebat locus, & substantialiter utero Virginis illapsus, de Spiritu sancto conceptus est: ut conceptionem nostram mundaret, quam spiritus malus, si non fecerat, tamen inficerat: ut non esset etiam in utero vita ipsius otiosa, dum nouem mensibus purgat vulnus antiquum; scutans (ut dicitur,) vñque ad imum, purgat in virulentam, ut sanitas sempiterna succederet.]

Itaque idem medicamentum & medicus, iam ex utero nostra curationi seruunt, eam consummatiōis in tempore. Seruunt inquam Christus curationi nostræ, iam ex matris utero, & exinde cœpta medicina nostræ confectio: quam tamen constat, tantum præparatum fuisse consummatæ & perfœctæ in morte Christi. Qui nino aperte, tantum exhibita est, & vim suam tantum prodere caput, demissu post Christi à nobis abitum, Spiritu sancto. Quod voluit Nahum. cap. 2. vbi præfatus magno cum sensu, celebra Iuda festinatæ tuas, & redde vota tua, quia non adiicit ultra, ut per iranæ in te Bellat; zonæfus interit: causam subdit istam; ascendit qui dispersat coram te. Ita quidem habet vulgata editio. Sed S. Cyriacus Hierosol. Catech. 17. & S. Aug. 18. Ciuit. cap. 3. 1. seculi versionem 70. ita legunt: ascendit suffans in faciem tuam, liberans te de tribulatione: quod pulchritudine referunt ad nouam, (ut vocat Cyriacus,) sufflationem, siue ad generationem hominis, mystici factam, demissu post Christum, post Ascensionem, Spiritu sancto in Pentecoste. Eandem vero lectio nem secutus alter Cyriacus in cap. 2. Nahum, ad Iudaicum quendam viuum circa ægrotos referit; [Nam illud insufflans in faciem, (inquit) ut ex traditione, & consuetudine Iudaicæ dicit: & certum est huiusmodi retum mentionem aliquando in diuinis Scripturis inueniri: quale est, quod Iudei in maledicis aduersis Deum, vestimenta dilicenda arbitrabantur. Quemadmodum igitur viu receptum erat quibusdam, uestes disrumpere cum blasphemasse quispiam; sic etiam insufflare in facies ægrotantium quocumque modo. Et hoc præserim & insolentissime faciebant, qui adiuvare consueverant, & curiosis incantationibus à spiritibus, & doloribus male habentes se liberare simulabant. Exemplo igitur è consuetudine ipso formi petito, ait: (ascendit sufflant

insufflans in faciem tuum) Ceteris nimurum (& exuens te de tabularione:) Hoc enim ut dixi: quidam alios afflantes, se feliciter posse fingebant.] Eiusdem moris in agros insufflandi, apud Indos quoque usurpati, meminit in itinerariis Rhamusius. Christus igitur celo illatus insufflavit in vniuersi orbis faciem; nec simulando curationem, sed vere praestando, medicinam in passione perfecte consecutam, adhibuit palam, orbi pessime affecto: magno inquam agroto, ut S. Bernardus loquitur, ad quem curandum prius descenderat, factus medicamentum & medicus.

Idem medicamentum, & Medicus praesertim per agititudinem & demissionem suam.

983 Singularissime in Christo obseruant passim Patres, quod idem nobis medicus sit & medicina. Diserte ita habet Petrus Damiani Opus. 1. cap. 5. in fine, & scilicet Anonymous a Crescere nuper editus in confutatione octauum erroris Waldensium. [Ecclesia sua, ait de Christo,] fecit ex propria carne antidotum, & de proprio sanguine syrum.] Ex S. Ambrosio serm. 3. i. Psal. 18. idem infra dicam. Et pulchre idem traditur in Actis S. Wolphelmi capite 15.

Exclamat ad id Augustinus multipliciter lib. de Agone Christi c. 11. & pulchre his verbis l. 19. de Sanctis. [Mirabile & incomparabile genus medicinae, propter quam medicus voluit agere, & agrotos, quibus salutis remedium procurabat, sua voluit infinitate sanare.] Et inferius; [Venit ipse medicus in tempore plenitudinis, publice praeceperat causam aduentus sui, factus doctor medicinae, dicens, penitentiam agite.] Doctor factus est, quoad applicationem per nos faciendum: simul tamen (ut premisimus) factus est nostra medicina. [In Paradiso, (ait S. Grego. 31. Mor. cap. 1.) Sano homini Diabolus inuidens superbiam vulnus infixit, ut qui mortem non acceperat conditus, moreretur elevatus. Sed quia Divina potentia suscepit, non solum bona de nihilo facere, sed ea etiam ex malis, quae Diabolus perpetraverat, reformato contra hoc inflictum vulnus superbientis Diaboli, medicina apparuit inter homines humilitas Dei, ut autoris exemplo humiliari surgerent, qui imitatione hostis elati cederent. Contra ergo superbientem Diabolum, apparuit inter homines, homo factus, humilius Deus. Hunc potentes homines seculi, id est membra Diaboli superbientis, eod despiciabilem crediderunt, quo humilem conspexerunt. Vulnus enim cordis eorum, quanto magis tumuit, tanto amplius medicamentum vita despexit. Repulsa igitur a vulnere superbiorum medicina nostra, peruenit ad vulnus humilium.] Hoc breuissime dixit Augustinus oratione 5. hæresibus cap. 7. [Fusus est sanguis medici, & factus est medicamentum phænetici.]

Et qui præcipua agitudo nostra, erat superbia, ex ex Cassiano lib. 12. de inst. cap. 8. quomodo Christus hunc tanto morbo factus est medicina. [Vniuersitatis creator & medicus Deus, causam principiunque morbotum, superbiam esse cognoscens, contraria sanare contraria procurauit, ut ea scilicet quæ per superbiam

corrueant, per humilitatem resurgent, Ille namque dicit; In celum confundam; hoc dicit; Humilitas est in terra anima mea. Ille dicit; Et ero simili altissimo; hoc cum esset in forma Dei, exinanuit semetipsum, formam serui accepens, humilitatemque se, factus obediens usque ad mortem. Ille dicit; Super astra Dei exaltabo sum & humili corde. Ille dicit; Ne ego Dominus & Israël non dominans, iste dicit; Si dixeris quia non nosterum, ero simili vobis mendax; sed nosterum, & mandata eius seruo. Ille dicit; Miserum sum & ego feci eas; iste dicit; Non possum ergo à me ipso facere quidquam, sed Pater natus in me manens ipse facit opera. Ille dicit; Mens omnia regna mundi, & gloria eorum, & cui vel nemo de eis iste cum dixerit est, panper efficiat, ut eum inopia, nos dñites redemantur. Ille dicit; Sicut colligantur ova que derelicta sunt, sic vniuersa terra ego congregavi, & non sunt qui mactret pennam, & aperire os & gannulet; iste dicit; Similis factus sum Petri solitario; vigilans, & factus sum sicut Paster solitarius in tecto. Ille dicit; Exsecare vestigio pedum meorum omnes rinos aggerem; hoc dicit; Numquid non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim millia legiones Angelorum? Si principalis ruinæ causam, & salutis nostra fundamenta perspexit, a quo, & qualiter, vel ista iacta sint, vel illa emergerint, quemadmodum deuitate tam atrocem mortem superbis debemus, vel illius ruinæ, vel huius doceamus exemplo.]

984 Expressit satis aperè, hunc Cassian locum S. Gregorius 34. Moral. cap. 22. in præclaris de superbis malis disputationis, eten illud Iobi, omne sublime videt, ipse est Rex super omnes filios superbie, ubi hac præter cetera. [Aduant omnes, quid superbis terra & cunctis Contra huius languoris peccatum, audiamus cuncti, quod Magistra veritas docet, dicens, dñe a me quia misericordia sum & humili corde. Ad hoc namque ingenitus Dei filius formam infinitatis nolite suscepit, ad hoc inuisibilis, non solum visibilis, sed etiam despiciens apparuit, ad hoc contumiliarum ludibriæ, irrisiōnem opprobria, passionisque tormenta tolerauit, ut superbiam non esse hominem, doceret humilius Deus. Quanta ergo humiliatis virtus est, propter quam solum veraciter edocendam, is qui sine astimatione magnus est, usque ad passionem factus est patiens? Quia enim originem perditionis nostra præbuit superbiam Diaboli, infrumentum redemptiois nostræ, intenta est humiliitas Dei. Hostis quippe noster, magnus inter omnia conditus, videri super omnia voluit elatus. Redemptor autem noster, magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est patiens.] Subiicit contrapositionem: seruorum Satane & Christi, iisdem ferè Scripturis allegatis quas Cassianus protulit, ut plane liquet, S. Gregorium Cassiani mentem expressisse, circa medicinam superbiam nostræ factam per Christum medicum.

S. item Augustinus serm. 41. de verbi Domini in itate. [Scitis fratres, (in Christum enim credentes didicistis, & assiduè etiam nos ministerio nostro commendamus vobis,) quod medicina tumoris hominis humilitas est Christi. Non enim periret homo, nisi superbia tumuisse.

In primis

Initium enim sicut dicit Scriptura, omnis peccati, superbia. Contra initium peccati, initium iustitiae necessarium fuit. Si ergo omnis peccati superbia initium, unde sanatur tumor superbiae, nisi Deus dignaretur humili fieri? Erubescat homo esse superbus, quoniam factus est humilius Deus.] Rutilus idem S. P. serm. 9. de verbis Dom. [Agrotat humanum genus non morbus corporis, sed peccatis. Iacet toto orbe terrarum ab oriente usque ad occidente, grandis agrotus. Ad sanandum grandem agrotum, descendit omnipotens Medicus. Humiliavit se usque ad mortalem carnem, tanquam usque ad leatum agrotantis.] Rutilus serm. 54. de verb. Apost. [Via Christus est, humilius Christus, veritas & vita Christus, excelsus & Deus. Si ambules in humili, peruenies ad excelsum. Si infirmus humili non supernetis, in excelso fortissimus permanebis. Quae enim causa humiliatis Christi, nisi infirmitas tua? Valde enim & irremediabiliter te obsidet infirmitas. Et hęc res fecit ut veniret ad te tantus medicus. Si enim vel sic agrotates, ut tu posses ire ad medicum, poterat tolerabilis videri ipsa infirmitas. Sed quia tu ire non potuisti ad eum, ille venit ad te. Venit docens humilitatem. Quare? Videamus. Quia superbia nos redire non sinebas ad vitam, & ipsa fecerat nos à vita recedere. Exaltatum enim humanum cor aduersus Deum, & negligens in ipsa sanitate praecepta salutaria, decidit anima in infirmitatem.]

Horum, nulla alia via sanabilis.

985 Non poterat alio ullo remedio curari tanta tamque late patens agriuitate humani generis. Nam nos quidem, ad vulnus & mortem nobis sufficiimus, sed non ad curationem, ut recte statuit S. August. serm. 13. de verb. Apost. Lex vero indicare morbum potuit, non sanare. Vnde & Moses, & omnes Prophetae, depositum genus humanum sanare nequerunt. Ipsi Angelici medici nostri, suam ad nos curandos impotentiam agnouerunt. Vnde veniente Christo, exultarunt: quod doceo ex Osiōne hom. 13. in Lucam initio. [Angeli volebant quidem hominibus præbere auxilium, & eis ab agrotiobus suis tribuire sanitatem, quia omnes sunt apparitores spiritus in ministerium missi propter eos qui comedunt sunt salutē, qui quantum in suis viribus erat, adiuuabant homines. Videbant autem multo inferiorem esse suam medicinam, quam illorum cura possebat. Porro ut de exemplo possis intelligere quod dicimus, vide mihi virbum in qua agrotent plurimi, & medicorum frequens adhibeat manus: sicut dixeris vulnera, quotidie in emortuam carnem serpens putredo penetret: & temen medici qui adhibiti sunt, ad curandum nequeant alia ultra inuenire medicamina, & artis sua scientia magisitudinem malo vincere. Cum haec in talibus nasci sint, eneniat aliquis Archiater qui habeat summa in arte notificiam, & illi qui prius sanare nequiebant cernentes magistri manu putredines cessare vulnerum, non inuidant, non labore ercentur, sed in laudes erumpant Archiatri, & prædicens Deum, qui & sibi, & agrotantibus, tanta scientia hominem miserit. In hanc ergo similitudinem, & multitudine exercitus Angelorum audita est dicens, *Gloria in ex-*

Theoph. Raynandi de Atrib. Christi.

celsis Deo, & super terram pax in hominibus bona voluntatis.]

S. Macarius hom. 20. nostram à solo Christo sanabilitatem disertè contestatur, ostendens mulierem sanguinis profusio laborantem, humana natura typum fuisse, & tam illius mulieris, quam humana natura morbum, curatum esse virtute solius Iesu. *Eius verba ex parte sunt.* [Deficiens exsiccatur fons ille qui cogitationes immundas producet, per virtutem Iesu solius, nec est in alterius culpam facultate, ut hoc vulnus sanare possit. Ita enim fortiter se gesit hostis in transgressione Adæ, ut vulnerauerit & tenebris ossiderit interiorem hominem, mentem videlicet, hominis ducem, quia Deum spectabat: unde postea oculi eius à bonis celestibas aures, intueri ceperunt vita & affectiones. Tam grauius ergo Iesu est, ut nullus prater solum Dominum sanare possit: huic soli possibile est. Nam ipse veniens abstulit peccatum mundi, hoc est, impurum fontem illum cogitationum anima exsiccavit. Sicut enim illa fluxu sanguinis affecta, cum omnia sua bona erogasset in medicos, à nullo tamen eorum curata est, donec accessit ad Dominum, & credens in veritate, tetigit fimbriam vestimenti eius, & ita mox Sanatam se sensit fletitque fluxus sanguinis; sic & animam incurabili virosarum affectionum vulnere ab initio laevitatem, nullus iustorum Patrum, Prophetarum, aut Patriarcharum, curare potuit. Venit quidem Moses, sed planè non potuit sanitatem conferre. Sacerdotes, munera, decimationes, sabbatismi, neomenia, ablutiones, sacrificia, holocausta, & vniuersa reliqua iustitia, celebratur in lege, nec tamen anima sanata aut mundata potuit ab impuro virosarum cogitationum fluore: nec potuit vniuersa illius iustificatio ipsum curare, donec venit Salvator verus medicus, qui gratis sanat. Qui quidem seipsum in premium generis humani tradens, solus ipse magnificam & salutarem redemptionem ad sanitatem anima operatus est. Hic liberavit eam à servitute, & eduxit è tenebris illistrans eam suo lumine. Hic arfecit in illa fonte immundarum cogitationum, *Ecce enim, ait; Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi.* Non enim sua terrena medicamenta, (hoc est, sua iustificationes solae,) potuerunt curare & sanare illam à tanta plaga inuisibili: sed per celestem ac divinam natum, hoc est, dono Spiritus sancti: huius solius medicamentum beneficio, potuimus homo consequi sanitatem, & purificatum habens cor, per Spiritum sanctum ad vitam pertuuenire.]

986 Hoc ipsum esse, quoad à Iobo dictum est, non appendetur *argentum in commutatione eius*, affirmat S. Grogarius lib. 18. Moral. cap. 26. [Quia enim argento sapientia diuina designantur, possunt *argenti* vocabulo etiam eisdem eloquij Scriptores intelligi, quorum vita inter turbas hominum resplendit luce virtutum. Sed quia lex peccata indicare potuit, non auferre; non quisquam veterum Patrum, non legislator Moyses, humani generis redemptor extitit. Argentum ergo in commutatione huius sapientie non appenditur; quia quilibet sancti esse potuerunt, in comparatione Vnigeniti filii Dei, nullius meritum fuisse pensantur: qui nisi huius sapientie seruos se cognoscerent, sancti nullatenus fuissent. Ad hoc quippe illi-

T T t 2 miss

missi sunt, vt in cordibus hominum viam huic Sapientia prædicando præpararent, neque vt pro ea, sed per eam subiectos populos regerent. Quia enim certum erat quod per accessum temporum, deficientis seculi languores extremitat, actum est, vt aeterna Dei sapientia in fine seculorum per semetipsum veniret ad grandem hunc, & nimia infirmitatis agiotum; id est, per totum mundum faciens languidum, genus humanum: vt transmissis prius prædictoribus, quasi quibusdam visitatoribus, tanto postmodum maior fieret potentia medici, quanto magis mōrbus creuerit & groti. Quia vero nullus vice eius ad salvandos nos mittitur, dicatur recte; (nec appendetur argentum in commutatione eius;) quoniam vita iustorum prædicantium, quantalibet sanctitatis luce polleat, aduentum nobis supernæ, per suam præsentiam non commutat.]

Nec minus apostolus S. Cyrillus lib. 2. de Ador. eo refert manum e Moysi sinn eductam, ille sed leprosam, moxque in sanum reductam, & sanitatem restitutam, vt narratur Exodi 4. Signari enim sanationem morborum humanorum, alia quam Dei manu insanabilium, sic ostendit. [Carnis est mōrbus lepra, ilisque grauior quam ut a medicis ei soccurri possit, aut illorum via atque peritia expugnari; ad leprosus ipse prophanus & impudens est, ex antiqua illa Moysi legē; nec non iis quoque odiosissimus, qui Gentilium mores magnipendunt. Qui enim eo laborat mōrbo, serui mortuis quodammodo est; et excedendum impurum est mortui cadaver. Itaque curate posse leprosum, tanquam extinximus quiddam, & quod nostrorum virium modum longe superet, soli diuina natura atque efficacia tributum est. Ideoque admiratione habebatur Christus, qui suo iē supra leprosum inclamauit, *Volo mundare.* Hanc namque vox, cunctatum opifex rerum, quæ ipsos etiam & supulchris excitat mortuos & morte est, & corruptione præstantior, hoc in eo homine miraculū perfecit. Iussit igitur, vt manum in finū abderet, deinde extractari è latebra sinus, iam totam lepra infectam ostenderet, denō autem cum in finū abdidisset, illi eō ab vi mōrbi inde liberum protulit: vt ex ea re intelligent Iſraēlite, illam ineffabili quadam & inenarrabili vi promodum armatum, eorum propugnatorem futurum esse, qui violati essent iniuria, & contra fas, Aegyptiorum iniquo dominatiū subiecti. Atque hæc quidem ratio, quamvis in promptu sit, et tamen historiæ opportuna. Illud autem non abs re forte puto, si subtilius propositi loci sensum exquisierimus, atq; inquisierimus ecquid illud sit, quod in finū manū abdiditerit, quid etiā, quod educta cū suis grauitate lepra respera est: ad hæc purgationis modū inuestigare oportet; nā vbi manū in finū misit, ab eo mōrbo liberam reddidit.] &c. Quamdiu namque homo ad imaginem Dei conditus, propomodū in finū Dei nutritiebatur, nec dum præceptum sibi à Deo traditum conculeauit, prouidentia & amore erga se Dei teclus, purus atque sanctus, & mortis ignatus permanebat; vbi autem Dei prædio atque amicitia excessit, quod in vita procluuior esse cœpisset, tum vero prophanus atque excedens, & mortis impunitate laborans, manifeste deprehensus est. Sed cum rursus nos ipse Deus ac Pater suscepisset

in Christo, & diuina grās præsidio circumtexisset, ac tanquam per adoptionis donum in finū contineret, illico vna cum impunitibus, abiecit, ad antiquam illam conditionem, in qua quippe de manu Moyſi, *Restituta est ad colorem carnis sua.*]

Ullata obiter, morbi nostri magnitudo, & insecta utendi tanto pharaco necessitas.

987 Sic curanda fuit lepra nostra, aliquo nullo vñquam creato remedio curanda. [Vulnus sanè tam putrido, (aīt Autor secundum, de Paul. apud Cyprianum,) & antiquarum cœticorum feroci, non inueniebat medicamentum conueniens: nīl vnguento sanguinis huius, plaga vetus liniretur, & malaginate carnis in cruce extensa, siccarentur venena quæ calcaneo primi homini & omni posteritati eū serpens ille deductor antiquis infuderat. Hæc vna mecha corrosit illas quæ in immersum excederant cicatrices; & vim suam concupiscentiarum perdidit corrupcuela,]

Hinc S. Bernardus secundum, de Natiō, Dom. morbi nostri magnitudinem omnino infinguens, [citra insanabilitatem tamen] colligit, nec non in cūsū metum omnibus docet. [Ex confederatione (inquit) remedij, periculi mei estimo quantitatem. Nesciebam, sanus mihi videbar, & ecce mittitur Virginis filius, filius Dei alius, & iubetur occidit: vñ vulneribus meis preciosissimo sanguinis illius balsamo medecatur. Agnoscere homo quād gtaūa sunt vulnera, prō quib[us] necesse est Dominum Christum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & mortem temporiam, nunquam pro coram remedio Dei filius morietur. Pater itaque dilectissimi propriam negligenter dissimilare passionem, cui tantam à maiestate tanta exhiberi video compunctionem. Compacit filius Dei & plorat, homo patitur & ridet; Sic & medicina afflatur, & doloris mihi & timoris exaggeratio est. Vnum si diligenter obseruem præcepta medici, etiam consolationis occasio. Sicut enim graviter agnoscere morbum, cui tanta apponitur medicina, sic & ex hoc ipso non incurabilem esse coniecto. Neque enim preciosissimas species frustra insumeret, medicus sapiens, ino sapientia ipsa. Poterit fructu infundi constat, non solum si ablique eis facilis effet curatio, sed multo magis, si & cum eis sit impossibilis. Animat itaque ad penitentiam, & accendit veleni, desiderium, spes concepta.] Sed de hac animatione ad penitentiam, infa commodius dicam.

Lenissima Christi Medici curatio, in omnibus insinuata.

988 Nunc in nostro Medico hæc ramus agnoscamusque à S. Barnardo vñre dictum est. 3. de Refurr. initio. [Christus animarum medicus, cuius tota dispensatio quam exhibuit in carne, medicina salutis est:] agnoscamus inquam, Christum Dominum nostrum, se medicum prodiisse, sicut Iesum. Quid enim non mo-

dō iuxta Græcæ vocis notationem, sed etiam iuxta Hebraicam, aliud est Iesu, quām Salvator id est salutem conferens quod munus est medici proprium? Hanc notationem quoad vocem Hebraicam non omnes approbant: sed è contrario, instar omnium sive S. Epiphanius h̄. 29. & Cyrilus Catech. 10. initio, & sub medium quorum ea est expressa sententia, in Hebraica lingua, Iesum curatorem appellari, aut Medicum & Salvatorem, vnde Christianos omnes, quod curati & sanitati sint per Christum medicum, dicos quandoque *leſſos* arbitrantur à Iesu, id est medico & curatore animalium. Eam ob causam, Philonem Christianos vocasse *biaparvatas*, id est *curatores animalium*, notauit, eam nominis Iesu notationem propugnans Turrianus lib. 2. contra Magdeburg. c. 2.

Chrysologus quoque & Bernardus in *Christi* cognomento, qualitatem medici qui suauiter curat insinuatam censem. Prior serm. 57. ad 2. Symboli articulare sic habet. [*Sicut Reges, triumphorum suorum titulis nuncupantur, & subiectarum gentium nominibus conquirunt numeroſissima cognomenta, ita Christus, bonorum suorum titulis nuncupatur: à Christmate enim vocatus est Christus, qui diuinitatis vnguentum atidis tam mortalium membris puer mediator infudit, & vt à Christmate Christus, sic Iesu vocatus est à salute, qui hoc nos diuino infudit vnguento, vt ægris certam salutem, perditis perpetuam redderet sanitatem.*] Distinctus S. Bernardus serm. 6. in Vigil. Nativ. Dom. initio, expendens illud, *IESVS CHRISTVS Filius Dei, nascitur in Betheleme Iudea. Si enim scribit. [I e s u s interpretari. Salmator. Quid tam necessarium perditis, quid tam optabile misericordia, quid tam vilis desperatis? Alioquin unde salus, vnde vel tenuis aliqua spes salutis in lege peccati, in corpore mortis, in malitia hædi & loco afflictionis, nisi noua nobis & insperata naceretur? At tu forte salutem optas, sed curationis acerbitatem, teneritudinis pariter & ægritudinis propriae conscientis reformidas Ne timeas; Christus etiæ suavis planè, & mitis, multæ misericordia, vñctus oleo latræ, præ participibus suis, eis nimirum, qui licet non ipsam plenitudinem, de plenitudine tamen, huius accipiunt participium vñctiois. Neque vero suauem audiens, inefficacem fore autumes Salvatorem; additur etiam, *Filius Dei.* Qualis enim Pater, talis Filius, cui subest cum voluerit posse. Aut forsitan vritate salutis & iuenditatem vñctiois audita, ne cito quid submurmuras, puto etiam de honestate sollicitus. Salvatorem tibi gratulari adest, vt potè iaceens paralyticus in grabato, aut magis inter Hierusalem & Hierico semivis in via. Amplius autem letaris nec durum esse medicum, nec graibus uti medicinam, nec forsitan intolerabilior videatur brevis ipsa curatio, quām diuturna ægritudo. Sic nimirum, sic vñctus hodie multi petunt medicum fugientes, quod Iesum quidem nouerint, sed Christum nesciant, humano sensu de multitudine & malignitate morborum, parata sibi medelæ molestiam æstimant. Iam vero sic certus es de Salmatore, & nihilominus Christum esse cognoscis non ventem cauterio, sed vnguento, non vñctione, sed vñctione curantem. [Addit que ad dignitatem personæ curantis spectant, quibus nunc abstineo, in-*

tensus in curationis modum, quem ipso Christi nomine vides indicari, imo denotari suauem & benignum.

Cohesio lenitatis Medicis, cum percussione quam adhibet.

989 Legitur quidem medicus noster, percutere & mortificare; sed ea percussio, est ipsissima fanatio, vt disputat S. Basilius homil. quod Deus non sit autor malorum: estque adeo lenis & blanda, vt dolorem non inferat, cum sita duntaxat sit in afflictione morbi: quod docet S. Maximus serm. de ieiuniis. [Medicus est (inquit) Dominus noster Iesus Christus, qui ait, *Ego occidam, & vinificabo: percutiam & sanabo.* Occidit enim quodammodo antequam vinificat Dominus. Occidit enim primum in nobis homicidia, adulteria, furta, per baptismum: & sic nos tanquam novos homines aternitatis immortalitate vinificat. Moritur ergo peccatis videlicet per lauacrum: regeneratur autem vita per spiritum, sicut ait sanctus Apostolus, *Quoniam mortuus es in delictis vestris, & vita vestra abscondita est cum Christo. Concepulsi enim es in camillo per baptismum in morte.* Occidimur enim quodammodo, cum desinimus esse quod feimus. Novo enim pietatis genere, in uno cōdémque homine, mors operatur & vita. Moritur enim concupiscentia peccatorum, vinificatur amore virtutum. In uno namque cōdémque homine impius & adulteri occiditur, vt misericors renascat & caſtus. Interimitur Idololatria, vt religio propagetur. Fornicator & ebriosus extinguitur, vt continens & sobrius procreetur. Sic ergo mortificat Dominus, vt vinificare faciat, sic occidit, vt profitetur, vt emendat. Ita quod concludit, hottando ægros. [Habet igitur huiusmodi medicum qui percutiendo sanat, mortificando vinificat, subdamente cum omni patientia ad curandum: vt quid quid vñctibus scitidam esse perspicerit, incidat, amputet, exsectet: vt refecti omnibus Diaboli vulneribus, hoc solūm in nobis faciat remanere, quod Dei est.]

Quod si truncatio interdum membra, vel adhibito scalpro acerbior traditio vñspatur; & haec quoque est bonitatis maxima, quia propicitur communis cætorum membrorum incolumenta, quæ est multo potior. Audi Clementem Alex. 1. Strom. cap. 14. [Nemo ergo propter supplicia infæctetur legem, vt non bonam & honestam. Num enim qui auferit mortuum corporis beneficio afficte videbitur, qui autem ab iniustitia animam conatur liberare, non maiorem videbitur curantem genitæ, quo est anima corpore præstatio; Sed pro sanitate quidem corporis, & fecari & viri, & medicamenta potare sustineamus, & qui hæc adhibet, & Servator vocatur & medicus, & nec ei inuidet, nec male vñctus, & vt artis dictat ratio partes quoque aliquas reſcindit, ne sanæ partes vñ cum eis intereant, nec tamen quis medici artem, criminis arguerit: Animæ autem gratia, non similiiter tolerabimus aut exilia, aut multæ, aut vincula, si modò quis ex iniustitia sit restitutus in iustitiam? Lex enim, corum qui ei patrem curiam gerens, ad pietatem in Deum instituit, & dictat ea quæ sunt facienda, & propulsat vñ inquitque peccatum, pœnas imponens iis

T T t 3 quæ

quæ sunt mediocria. Cum autem viderit aliquem ita se habere, ut videatur immiedicabilis, vi potè qui ad extremam prouehatur iniustiam: tunc aliorum iam curam gerens, ne ab ipso corrumptatur, tanquam aliquam partem à toto corpore refecans, sic cum qui est huiusmodi, occidit sal. berrimè.]

Affini illud Tertulliani cap. 5. Scorpaci. [Et est planè quasi saevitia Medicina de scapulo dèque cauterio, de sinapis incendio; non tamen securi, inuti & extendi, inodore id est malum, quia dolores utiles affer. Nec quia tantummodo contristat, recusabitur; sed quia necessariò contritrat, adhibebitur. Horotem, operis fructus excusat. Vlulans denique ille, & gemens & mugiens inter manus medici, postmodum easdem mercede cumulabit, & artifices optimas pradicabit, & saeuas iam negabit.] Idem, de nostro medico, iure multo potiore statuendum, apud quem ea in specimè luxuria, certò fructuosa ægro erit, si non stet per ipsum. [Cum patientia (ait S. Augustinus in Psal. 85.) salutem exspectat. Quibus te medicamentis cureret ille nouit, quibus sectionibus, quibus vstitutionibus, ille nouit. Tu tibi agititudinem comparasti peccando, ille venit non solum fovere, sed & secare & vtere. Non vides quanta homines patientiæ sub medicorum manibus, spem incertam homini promittentium? Sanabrys dicit medicus: Sanaberis si sequero. Et homo dicit, & homini dicit. Nec qui dicit certus est, nec qui audit: quia ille dicit homini, qui non fecit hominem, & non perfecit, scit quid agatur in homine. Et tamen ad verba hominis plane nesciens quid agatur in homine, credit homo, subdit membra, ligati se patitur, aut plerumque etiam non ligatus, secatur & vritur, & accipit forte salutem paucorum dierum, iam sanatus quando moriatur ignorans, & fortasse dum catur moritur & fortasse curari non poterit. Cui autem promisit Deus aliquid, & fecelli?]

990 Victor quoque Cartenensis pulcherrimè lib. de penit. cap. 18. [Si curari desideras, medelæ impetum non attendas, nec expauecas remedium. Cum aduocaret vulneri ferramentum, celerior cura sectionis efficitur. Nam pessimè sedilitas medendi palpatur, cum non continuò suppura labes abscondit. Amarus est gustus antidoti, sed vitale ac salutare est quod est suavibus insuave. Curat nos Dominus non ut exterios, extrancos sibi seruat, quoscumque sanauerit delinquentes. Omni hora, omni die, in curandis intentus, nec retardatur tempore nec vallis morarum obseculis impeditur, cum inuentus fuerit qui curatur. Vacet enim necessitas beneficium Domini, cum non extat cui debeat misericordia. Aspera est castigatio penitentia, sed leuior efficitur si modus culpa tractetur.]

Quod si qui fuerunt imprudenti, quibus medici, quia aliquid à g. itu eorum abhorrens prescribebat, dispositio non placuitne illi plus medico corporum in sanandis morbis corporis, quia anima medico, circa spirituales curationes con. edunt. [Certè (ait S. Chrysostomus lib. 1. de Promid.) cum medico contraria his quæ nobis salubria videntur præcipit, siue algens membrum profuso fonti subiungere debeat, siue alia huiusmodi efficer, nonnumquam reluctamus: sed cum nobis antea persuaderimus,

artis illum ratione cuncta facere, libenter cedimus, idque cum illo sapientia pluit; Deum vero, cuius via in omnibus incredibiliter à nobis distat, qui est ipsa sapientia, qui erubimur? Cumque illi simpliciter cedamus, à quo facti rationem exigere iure nostro possemus, ab illo, cuius solum cedendum est natus, eorum quæ gescerit causas ac rationes requiremus, atque huiusmodi indigne ignorantiam feremus: Hæcne sunt religiosæ mentis ac pia? progrediamur.]

Alia lenitatis Medici capita, quia sanat ex vulnere, & gratis sanat. Pragmatique insuauia, tolerat et grorum sanitia.

991 Ad bonitatem quoque & lenitatem medici nostri pertinet mons Goffridi Vindacensis, quod de vulnere vulnera facit. Sic enim dicit serm. 2. [Aliquando bonus & pius Dominus, ad ostensionem sua bonae voluntatis, quia semper circa peccatores, quasi quodam pī patris affectu harerit, ne ad pacem tradat errantes, cum nos qui nec bonis bene vitum, de medicina nostra facimus plagam, ipse de vulnere nostro, nobis adhibet medicinam. De medicina etenim nostra miseri & infipientes vulneram, cum ei abstinentia, vel qualibet vidente nostra, qua medicina debuit esse animaz, peribimus. Sed misericors & omnipotens Deus, de vulnere nostro medicinam operatur, cum in luxurian coruentes, (non quia sit luxuria superbia grauior, sed quia turpior esse videtur) nos humiliat, & sic in nobis vulnera de vulnere sanat.]

Et hinc quoque medici lenitas & benignitas mirè celebratur, qui non sibi suspendit de poscat, sed tribuit annuentibus sanari. S. Augustinus, 13 de verbis Apost. id egregie expandit. [Medicus (inquit) etiam sanu præcipit temperantiam. Bonus medicus hoc facit, non vult esse necessarius agitanti. Sic etiam Dominus Deus creato homini sine virtute, temperantiam præcipere dignatus est: qui am si ille seruaret, medicum postea morbo suo non desideraret. Sed quia non seruauit, languidus factus est, cecidit infirmus, erexit infirmos. id est, infirmos genuit infirmus. Et tamen in omnibus, qui nascuntur, infirmis, Deus quod bonus est operatur, fit mandando corpus, vivificando corpus, alimenta præbendo, pluviam suam & Solem suum super bonos & malos dando, non est vnde accipit bonum nec malum. Insuper etiam genus humanum iusto suo iudicio condemnatum, noluit in interitum sempiternum relinqueret: sed misit & medicum, misit saluatorem, misit eum qui gratis sanaret. Parum est qui gratis sanaret, qui sanatis etiam mercedem daret. Nihil addi ad istam benevolentiam potest. Quis est qui dicat, sanem te, & do tibi mercedem? Optime fecit. Sciebat enim se diuitem, venisse ad pauperem; & sanat ægrotos, & sanatis donat: & non aliud quam seipsum donat. Saluator est adiutoriorum lauagidi, ipse saluator est pīsum sanati.]

Quid verò Medici in curando suauitatem,

melius

RAVNAU

Tomus I.
De Christo
et
Tomus II.
De Atributi
Christi
A. VI.

Sapientia eiusdem Medicis, in adhibenda curazione.

992. Hæc circa curandi modum à medico nostro seruata, suavitatem eius significant. Summam verò sapientiam eiusdem in curando, S. Augustinus notauit, in eo, quod obseruatam ab eo causam morbi nostri, & ibi adhibitum malagmam, notauit tract. 25. in Ioan. verbis illis caput omnium morborum superbia, quia caput omnium peccatorum superbia. Medicus quando agit in dñm discutit, si curat quod per aliquam causam factum est, & ipsam causam per quam factum est non curat, ad tempus videtur mederi, causa manente morbus repetitur. Verbi gratia, aperte hoc dicam: Humor in corpore scabie vel ulceræ gignit. In corpore fit magna febris, & non parvus dolor. Exhibentur quædam medicamenta quæ scabiem compescant & feruorem illum ulceris sedent, & adhibentur & proficiunt. Vides hominem qui fuit ulcerosus & scabiosus, sanatus. sed quia humor ille nō eiectus est, tunc sursus adfleus redit. Cognoscēs hoc medicus, purgat humorē, detrahit causam, & nulla erunt ulcera. Vnde, ergo, abundat iniquitas? Per superbiā. Cura superbiā & nulla erit iniquitas. Vt ergo causa omnium morborum, curaretur, id est, superbia, descendit & humiliis factus est filius Dei. Quid superbis homo? Filius Dei propter te humiliis factus est. Paderet te fortasse imitari humilem hominem, saltem imitare humilem Deum. Venit filius Dei in hominem, & humiliis factus est. Præcipitur tibi vt sis humiliis, non tibi præcipitur, vt ex homine fias pecus. Ille Deus factus est homo tu homo; cognoscē quia es homo. Tota humilitas tua est, vt cognoscas te. Ergo quia humilitatem docet Deus, dixit: *Non veni facere voluntatem meam, sed eius voluntatem quia misit me.* Hæc enim commendatio humilitatis est. Superbia quippe facit voluntatem suam, humilitas facit voluntatem Dei.]

Accedit mititas, in tolerandis agrotum & ineptis, & indignis agendi rationibus. [Medici corporeum (aīt Orig. initio hominis 11. in Ierem.) agrotantibus assistentes, & iuxta disciplinam artis suis volentes curare eos qui in infirmitatibus constituti sunt, vident tristia, iniucundis pertrahant, & in alienis calamitatibus maiore proprio conficiuntur. Semper enim conuersatio eorum in gemitu, semper in curis est; nunquam cum laetis consoritum habent. Cum vulneratis, cum his quorum carnes incommidis yacatis debilitantur, qui febribus astuant, qui dolore torquentur, iugi feruio perseverant. Et si quis eorum vult implere medicinam, non indignatur, non obliuiscitur propositi artis sue, postquam cum his fuerit quos sermo præfatus est.] Monstrat consequenter Origenes, id accuratè seruasse Hieremiam erga Iudeos: se d seruavit multo accuratiū Christus Dominus.

Si patrem familias Beelzebub vocauerim, quanto magis domino eius? Si dolores amari sunt, ligatus, & flagellatus, & crucifixus est. Si mors amara est; etiam mortuus est. Si genus mortis exhortat in infirmitas; nihil illo tempore fuit ignominiosius, quam mors crucis.]

Perinet ad medici quoque nostri sapientiam, quæ habet serm. 19. de sanctis, monstrans quomodo Christus summam lenitatem curationis cum summa industria & sapientia coniunxit, de quo sic differit eo loco. [Divina virtus, nostra reparatio non eguit, sed tamen ea honestate quæ nos condidit, eadem nos reformatre voluit; & ad hoc medicamen nunquam fortis posuit, sed quæ lenius complexioni agrotantis competere perfexit, appoluit. Solent quippe medicina periti, agitudines quas curandas suscipiunt aliquando curare per contraria, aliquando per similia. Hoc fecit Dominus noster Iesus Christus, sua paupertate nos ditans, sua humilitate nos subleuans, sua infirmitate nos sanans, sua morte nos viuificans. Sic ratione medicina secca humidis, humida siccis, calida frigidis opponuntur, & minus fortia contraria à fortioribus contrariis superuenientibus superantur. Simili ratione similia similibus apponuntur, cum secundum quantitatem vulnerum vel tumorum, mensuratur longitudi vel latitudo epithematum. Sic scorpionum carnes oleo coctæ, percussionibus medentur scorpionum; sic theiaca de serpentis carne confecta, moribus serpentinis occurrit, & potionis veneno infectas, in potu sumpta expellit. Ad hanc similitudinem

lititudinem medicus noster, mortem carnis nostrae de serpente veniente, carnis sua morte sanavit, & ad immortalitatis sua speciem in tempore restitutiois complendam reformatum. Vbi diligentius attendendum est, quod mortuus quae per lignum venit, per lignum superata est. Et ipsa ligni forma, longitudini, & latitudini, & altitudini humani corpori configurata est, quorum sicut totum corpus motum est ut manus ad vertitum extendetur, ita corpus per omnia membra sua in cruce distenderetur: & totum quod reatu paterni delicti conformatum fuerat, hoc emplastrum malaxatione consolidaretur. Sed huic medicamento per similia composto, admixtum est & medicamentum factum per oppositum. Nam hic sanauit obedientia, quod ibi corruoperat inobedientia. Et quod ibi contaminauit gula oblectamentum, hic reformat crucis tormentum.] Hic locus, verba in habet apud Iuonem, Opusculo quare Deus natus & passus sit.

Praeclarè item libr. 1. de Doctrin. Christian. cap. 14. [Quemadmodum medicus, cum aliquid vulnera, non incomposita, sed aptè id faciunt, ut vinculi vulitatem, quædam pulchritudo etiam consequatur: sic medicina sapientia per hominis susceptionem, nostris est accommodata vulneribus, de quibusdam similibus. Sicut etiam ille qui medecus vulneri corporis, adhibet quædam contraria, sicut frigidum calido, humidum siccum, vel si quid aliud huiusmodi. Adhibet etiam quædam similia, sicut linteolum, vel rotundo vulneri rotundum, vel oblongum oblongo, ligaturanque ipsam non eandem membris omnibus, sed similem similibus coaptat: sic sapientia Dei hominem curans, seipsum exhibuit ad sanandum, ipsa medecus, ipsa medicina. Quia ergo per superbiam homo lapsus est, humiliare adhibuit ad sanandum. Serpentis sapientia decepit sumus; Dei stultitia liberat. Quemadmodum autem illa sapientia vocabatur, (erat autem stultitia continentibus Deum:) sic ita quæ vocatur stultitia, sapientia est vincentibus diabolum. Nos immortalitate male ubi sumus ut morietur; Christus mortalitate bene vobis est, ut viueremus. Corrupto animo feminam, ingressus est morbus; integro corpore feminam, processit salus. Ad eadem contraria pertinet, quid etiam exemplo virtutum eius, via nostra curantur. Iam vero similia quasi ligamenta membris & vulneribus nostris adhibita, illa sunt quæ per feminam deceptos, per feminam natus, homo homines, mortalis mortales, morte mortuos liberavit.]

S. Gregorius 24. mor. cap. 1. 2. & 3. tractans illud; appropinquauit corruptioni anima eius, & intra illius mortiferis, quod ad nostram (ut vocat,) generali pestilentiam, qua omnes perdebamur, accommodat. Ad remedium vero, a Christo, tanta nostræ mortalitati adhibetum, apud S. Gregorius quod continenter apud Iob sequitur; Si fuerit pro eo Angelus loquens unum de similibus, ut annunciet hominis aquitatem, miserebitur eius. Hunc Angelum pro nobis loquentem, ostendit esse Christum medicum nostrum. Tum subdit. [Sed quid pro nobis loquatur, audiamus: (unum de similibus) Mos medicina est, ut aliquando similia similibus, aliquando contraria contrariis curet. Nam sèpè

calida calidis, frigida frigidis: sèpè autem frigida calidis, calida frigidis sanare conveuit. Veniens ergo ad nos desuper medicus noster, tanquam nos inueniens languoribus preffosquid posuit. Ad homines quippe homo venit, sed ad peccatores iustus: concordauit nobis veritate naturae, sed discrepauit a nobis rigore iustitiae. Vitiolus enim homo, corrigi non poterat nisi per Deum. Videri autem debuit, qui corrigebat, ut præbendo imitationis formam, anteactæ malitia mutaret vitam. Sed videri ab homine non poterat Deus: ergo homo factus est; ut videti potuerit. Iustus igitur ac inuisibilis Deus, apparuit similibus nobis homo visibilis, ut dum videatur ex simili, curaret ex iusto: & dum veritate generis concordat conditioni, virtute artis obuiaret aegritudini. Quia ergo in carne veniens Dominus, non culpam nostram ex viuo, non peccata ex necessitate suscepit: tecum dicitur, quod pro tentato homine, iste Angelus vnum de similibus loquitur: quia nec ita natus ut reliqui, nec ita mortuus, nec ita refutatus. Quid igitur mirum est, si adhibita tam sapientia tamque accommodata per medicum nostrum curazione, secutus est effectu quem Iob conquerenter hic verbis apergit? Misericordia eius, & dicit: libera eum, ut non defendat in coruptionem, id est, ut vivat & plene sanus vivat.

Vtus doctrina; De nullo agro diffidendum. Nemini agrotandum deinceps, vel si forte agrotet, responda curatio.

993 Ex omnibus hactenus tractatis, præhendimus medici nostri idoneitatem summan, docemurque de nullo inquam agro sub talis medici manu constituto diffidere. S. Augustinus pulchritè id docet, in psalm. 55. ad illud pro nibili saluos facies eos, quod sic Glossat. [Noli desperare: quem roges attende, non pro quo roges. Magnitudinem morbi vides, potentiam medici non vides. Incolent & abcondent, sicut sustinuit anima mea. Sustine, ora, & quid sit & Pro nibili saluos facies eos. Si illos saluos facies, ut nihil tibi sit: id est ut nullus labor ibi sit. Hominibus desperati sunt, fed tu verbo curas, non laboras in curando, quamvis nos stupemus in inspiciendo.] Et in psalm. 8. enarrat. 2. sub finem ad illud adiutor & suscepit mens es tu, ita ex Davidis persona dicitur. [Quid etiam nisi subvenires? Quia desperatus erat, incuras est. Vbi iacebam, nisi aduenies? Certe ingenti vulneri periebat, sed illud vulner meum, medicum omnipotentem requirebat. Omnipotenti medico nihil est infanabile, non renuntiat alicui: opus est ut tu curari velis, opus est ut manus eius non refugias. Sed & si nolis curari, vulner tuum admonet ut cureris: & aures tuum reuocat, & resurgentem quodammodo ad se redire compelle & attrahit. In omnibus implet quod dictum est; Misericordia eius preuenies me.] S. Paulum aegrum & valde aegrum, sub huius medici manu exhibet S. Ambrosius serm. 3. in psalm. 118. ad illud, revela oculos meos, illuc corpore & emma sanatum, { quia medicamentum ei medicus demonstrauerat ille de medicolo, de quo scripsum est; Misericordia eius preuenies me. Non omnibus infirmatibus suis, liberavit eos. Non

est medicus iste de terris, qui omnes curat infirmitates, & populos integrè sanat. Mitte ergo Pater medicum istum, veniat Verbum tuum, aperiat oculos meos.]

Cum igitur Christus, & noster medicus, & nostra medicina sit, & in curando tanta arte & sapientia vtratur. (Magnus quippe medicus noster, & magna eius medicina, vt loquitur S. Ambrosius. Elia cap. 20.) merito dixerim cum S. Augustino hom. 34. ex. 50. [Iam videte fratres, si amplius arrogare debet genus humanum, accepta tanta medicina. Iam humilis Deus, & adhuc superbus homo:] Et ferm. 74. de temp. [Etat unde extolleretur gens Iudea, & per ipsam superbiā factum est, vt Christo nollet humiliari, autori humiliati, repressori tumoris medico Deo, qui propter hoc, cum Deus esset, homo fūctus est, vt se homo hominem cognoscere. Magna medicina. Hæc medicina si superbiā non curat, quid eam cureret neficio. Deus est & sit homo. Seponit diuinitatem id est, quodammodo fequestrat, hoc est, occultat quod suum erat, quod apparet, accepit. Fit ille homo cum sit Deus, & non se agnoscit homo hominem, id est, non se mortalem agnoscit, non se agnoscit fragilem, non se agnoscit arrogatum, vt querat vel arrogatum medicum, sed quod periculosis, sanus sibi videtur.] Idem ad quævis vitia per Christum in nobis sana, transferamus. Ne igitur tantum medicamentum, & tantam medicinæ benignitatem abiiciamus. [Dominus, (exclamat S. Ambrosius lib. 2. de fide cap. 4.) illum hominem, qui ex Hiericho descendens, incidit in larrones, quem non aspergibus legis medicamentis, non prophetico rigore curauerat, oleo curauit & vino. Veniant ergo ad hunc omnes, qui sanati volunt, accipiant medicamentum quod & a Patre deulet & preparauit in celo, ex illis consecutum immortalibus succis. Hoc ex terra non pullulat: expers enim natura huius confectionis. Diuino enim consitio suscepit hanc carnem, vt ostenderet legem carnis legi esse subditam mentis. Suscepit carnem, vt quasi homo vinceret, qui homines erudiret. Quid mihi prodest, si quasi Deus, exerta potestate, diuinitati em suam tantummodo inuolabilem demonstraret? aut cur suscipiet carnem, nisi vt tentari se naturæ atque infirmitatis meæ conditione patetet? Tentari debuit, compatim illi debuit, vt sciret quemadmodum tentatus vinceret, compassus euaderem. Vicit per continentiam, vicit per contemptum diuinitatum, vicit per fidem, calcauit ambitionem, fugauit in temperamentum, lasciuiam relegauit. Hoc medicamentum Petrus vidit, & retia sua, instrumenta videlicet quæstus & subdia dereliquit, renuntians carnis concupiscentia tanguam corruptæ nani, in quam quasi sentina quædam multarum ingreditur passionum. Magnum ergo medicamentum, quod non solum cicatricem vetus vulneris amputauit, sed etiam causam passionis incidit.] Desplendi igitur sunt, qui tam efficax medicamentum abiiciunt, prostans gratis, & absque pretio aut commutatione ingestum.

294. Iis qui ita se gerunt, superflū venit Christus, vel certè nondum venit, iuxta S. Bernardum ferm. 4. de Refut. initio. sic differentem. [Omnia quæ de Saluatore legimus, medicamina sunt animalium nostrorum. Videamus ergo ne quando forte dicatur de nobis; *Curauimus*

Theoph. Raynandi de Atrib. Christi.

*Babylonem, & non est sanata. Cogitet unusquisque, quantum operentur in eo Istraria medicamenta. Sunt enim quibus nondum natus est Christus, sunt quibus nondum est passus, sunt quibus non surrexit usque adhuc. Aliis quoque nondum ascendit, aliis nondum misit Spiritum sanctum. Quomodo enim operatur eius humilitas. *Quis cum in forma Dei esset, non rapinam arbitriam est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens?* quomodo inquam, Dei humilitas in superbo homine operatur? *Quia illius humiliatis vestigia, in his qui adhuc toto desiderio, terrenis diuiciis & honoribus inhiant?* Tantam curationem respuere, planè est medicina ingratum esse, vt ait S. Augustinus ferm. 13. de verbis Apostoli, grauissimè inde hortatus, vt brachium Domini acentibus portet, Christum inquam medicum nostrum, lubentes præhendamus.*

Ægrotante corpore, currimus ad Pharmacæ; quanto iustius vt ait Origenes hom. 2. in Psal. 37. circa animam idem serueretur? Curationem corporum qui omiserit, perueritas notatur. [Est & haec (ait Tertullianus cap. 5. Scorpaci) perueritas hominum, salutaria excutere, extiota suscipere, periculosa quæque medicamina vitare, mori denique citius quām curari desiderare. Nam & medicina præsidium plures qui refugiunt, plures stulti, plures timidi, & malè verecundi.] At animæ curationem qui neglexerit, nā ille & peruersus est, & mutas animantes insipienti superat, iuxta illud Tertulliani in calce libri de penitentia. [Cur cæsas aggredi, quod scias mederi tibi? Mutas quidem animæ & irrationalis, medicinas sibi diuinitus a tributas, in tempore agnoscunt. Cetus sagitta transfixus, vt ferrum & irrevocabiles moras eius de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum. Hirundo si excæauerit pullos, ponit illos oculare tuis de sua chelidonia.] Amulatus est hunc locum Pacianus, (vt ad eum Tertulliani locum notat Pamelius,) itemque S. Hieronymus cap. 7. Ecclesiastæ. Quo ergo pæcto notabimus reponentes animæ curationem?

Causationes quæcumque ad responsum curationem præcluse.

295. Non licet medici imperitiam, non medicina aperitatem causati. Nam medicum esse scientissimum, nec inde licere tergiuerari rectè statuit S. Doro. Doctr. 1. n. 2. medicum item esse benignissimum, abunde monstratum est. Nec obscura admotæ ab eo medicina suauitas. Præcludit verò omnem omnino curationem ad huius medicinæ admotionem respendam, & repellendum medicum istum, quod vt ait Victor Cartenensis lib. de penit. cap. 3. sola morbi expositione, adhibetur medicina efficax ab hoc medico. Locus est nonnihil longior, sed planè insignis & adscriptu dignissimus. Præmiterat, nostrum medicum non idcirco velle sibi pandi morbos nostros quod eos ignorat; subdit verò. [Vult ergo te magis nosse, quid agatur in te, vt cum exponis medico vitium tuum, neclatuum tibi propinet antidotum. Tunc enim poteris perfectum consequi beneficium medicinæ, si non celes medico tuæ vulnera conscientia. Cæterum qualiter curandus eris, qui ea quæ sunt in te absconsa non pandis: Opinor enim

nisi interpelletur medicus, non curatur aegrotus. Expectat ergo dici sibi ostendi doloris tui causas, ut medicina remedium iam curatus intelligas. Quid enim medico debeatur iusta a estimatio pensabis, si morbum tuum in te ante cognoveris. Et ut pluribus te non teneam, confessio tua preniten, medicina est: ipsa te curat, ipsa te iuificat, nec patitur vulnus tuum tenere patredinem: sed mox ut ingemueris, superinducit indenotabilem eiacericem. Hodie si qui quam te morbus corporalis afficiat, & sensas artus tuos intestino gravari languore, aut vulnus tuum intelligas: tabo & fordo putredinis cancerare, statim corris ad medicum, quae de arte remedium, excubas ante ianuam dormientis, & ante portas eius matutinus saluator adficiet, precibus orare, dona promittere, munera offere, & totum patrimonium pro tua cupis sanitate prodigere; & cum plerumque imperitia eius, aut grauerit languor, aut certe in longa tempora diffatur; nihilominus tamen in obliterazione assidua perseveras, & homo ab homine speras tarda remedia: nec desperas adiutorium profuturum, cum adhuc non sensas corroborationis effectum: & non curris ad Deum, tuum gratutum medicum, ad ultimum pigmentarium, qui in curandis anima tua valet in dubiis nullum nouit pati fastidium, nec expectat ex sanitate tua premium, sed magis desiderat praemium numerare curatum: Et utique temporalis medicus, hoc solum curat quod ad corpus attinet: ceterum Deus animam sanat, quam peccata conuulnerant: & ille profert ad praesens profutura remedia; hic autem adhabet perpetuam medicinam. Et tamen homo nec seipsum potest iugare medicus, nisi subuenierit Deus. Nam in cassam laborat plerumque astutia medicina, si Deus aegro vivendi tempus noluerit prolongare. Quos nec sibi videbimus nonnumquam posse succurrere, cum praeuenti corporalibus virtutis, fraudantur beneficio hospitatis. Nullum ergo beneficium medicinae erit, quando medico ipsi medicina non subuenit. Nemo te (crede mihi) melius reheat, quam qui fecit: nec alius iuificat, nisi qui flagellat & curat. Solus nouit operis sui sarcire rupturas, & limi nostri qualitatem speciem in status pristini substantiam reformat, ipso per Prophetam dicente: *Sicut lumen in manu figuli, sic vos estis in manu mea.* Neque hoc ipsum aliquo intercallo temporis operatur. Mox ut dixeris virtutum tuum, illuc impetrat & adiutorium: imploranda subsidia & conferenda remedia; nullum propemodum tempus interuenit. Hoc tamen expectat, ut factarisi, mora non erit ut saneris.]

Quid expeditius tali curatione: Quae medendi ratio, minus onerosa aegro? Quid suauius tali medicina? Et ut aliquid in ea esset subamarum, lenitendum est proposita necessitate, & consequentis gaudij praelensione. [Malo enim (inquit Tertullianus lib. de Pcnit. cap. 10.) ad miserationem peruenit: sed ubi paenitendum est definit miserum, qui factum est salutare. Miserum est secati, & cauterio exuri, & pulueris alieni mordacitate cruciari. Tamen quae per insuauitatem medenur, & emolumento curationis offendit sibi exculant, & praesentem iniuriam, superuentur a vilitatis gratia commendant.] Recogitanda certa sanitas a tali, tamque perito, & falli nescio Medico. Praeclarè aequè

ac potenter S. Augustinus in Psal. 102. ad illud qui sanat omnes infirmitates tuas, verbis illis. [Sanabunt omnes languores tui, noli timere. Magni sunt, inquit, sed maior est medico. Omnipotenti medico nullus languor infanbilis occurrit, tantum tu curari te sine. Manus eius ne repellas: nouit quid agat. Non tantum delecteris cum fuerit, sed etiam toleres cum fecerat. Tolera medicinalem dolorem, futuram cogitans sanitatem. Vide frater mei, in istis languoribus corporis quanta homines tolent, ut paucos dies vieturi moriantur & hos paucos dies incertos. Multi enim post tolerantiam magnorum dolorum cum a medicis fecerant, aut inter manus medicorum mortui sunt, aut iam sani irruente aliqua aegritudine defuncti sunt. Si tam sibi propinquam mortem sperarent, illos immensos dolores non susciperent tolerando. Tu non toleras in incertum: qui promisit sanitatem, non potest falli. Fallitur medicus aliquando, & promittit sanitatem de corpore humano. Quare fallitur? Qui hoc non curat qui fecit. Deus fecit corpus tuum, Deus fecit animum tuum: nouit quemadmodum reeret quod creauit, nouit quemadmodum reformeret quod ipse formauit. Tu tantum sub manibus medicis feceris, & repellent manus suas. Non hoc in medici hominis manibus. Ligari se volunt homines, & secati, daturi pro incerta sanitate certum dolorem, magnam mercedem. Deus te quem fecit & certus curat & graias. Ferto ergo manus eius, o anima, qui benedicias eum, non obliuiscens omnes retributions eius.]

996 Non pudeat ergo, non plegat, tanto, tamque beneuolo, & de aegris suis sollicito medico subiici. Indignissimum est, qui ad mortalis medici nutus omnes, pro corporum mortalium curatione se fingunt, & nihil ab eo refugiant, circa medicum Christum, casuari quippan. Quod pertinet egregia disputatio quam inuitauit Ideo S. Augustin. agens de aegro spirituali lerm. 34. ex 40. nouis [Videte fratres, quomodo rogat medicus pro salute temporali. Quonodo si quis quam desperatè aegrotet, nunguid puder illum, aut piger, homini pedes tenere, & per illum Achaia lachrymis vestigia lauare. Et quid si dixerit ei medicus, sanari alter non potes, nisi te ligauero, aduersero, securero, respondet, fac quod vis; tantum sana me. Quanto ardore desiderat paucorum diuum vaporatam sanitatem, ut pro illa & ligari velit, & secati & vit, & custodi ne manducet quod delectat, ne bibat quod delectat, nec quando delectat? Totum pacinatur, serius moriatur, & non vult pauca pati, ut numquam moriatur.]

Nec quod in moribus corporum obseruat est necessarium, attendendum est certum tempus, aut locus, ut merito proinde Origin in fine primi libri contra Celsum, Christianam doctrinam, nouum & compendiosum medicinæ animorum genus nominet: omnia tempora & loca, aequè commoda sunt ad hanc curationem, que solius medicina per Christum conficit, voluntaria applicatione perficitur. Nunguid (sic in hanc rem D. Augustinus in Psal. 63. in ipso hoc, [Nunguid consilij corrigenda & mutuanda vice male in bonam, non est locus, non est tempus. Nonne si vis, hodie sic? Nonne si vis, modo sic? Quid emporias es ut facias? quia emplaster quæ siturus es? Ad quos nauigaturus? quia nauimus preparaturus]

præparatus? Ecce quum loquor, muta cor; & factum est quod tam sèpè & tamdiu clamatur ut fiat; & quod æternam pœnam patitur, si non fiat.] Itaque nihil est, quod possit remoram iniicere & cunctationem excusare. Differit plenè aduersus hanc in salute capessenda cunctationem sicut, 59. de verbis Dom.

Est vero præterea interdum nonnulla cunctandi occasio ab extrinseco præter hæcstus disculas qua sunt ab intrinseco. Nonnulli enim in gratiam amicorum poterunt, ab accessu huius medicis retocantur, non curantur, in eos idem D. Augustinus, sic concusat. [Tollantur ergo de medio inanis venti, tollatur de medio funus qui erescendo euaneat, proflus pro salute ista contemnatur. Si quisque in ciuitate, aliquo periculo morbo corporis ægrotaret, & esset in ciuitate peritissimus medicus amicus & ægrotantis, potenter inimicus, qui diceret amico suo: noli eum adhibere, nihil nouit: dicerent autem non iudicante animo, sed inuidente, nonne illi pro salute sua remoueret amicorum potentiam fabulas, & vt prius diebus plus viueret, cum illorum qualibet offensione, pellendo sui corporis morbo medicum illum quem peritissimum commendauerat adhiberet? Ægrotat humanum genus, non morbis corporis, sed peccatis. Iacet toto orbe terrarum ab Oriente usque ad Occidentem, grandis ægrotus. Ad sanandum grandem ægrotum, descendit omnipotens medicus. Humiliavit se usque ad mortalem carnem, tanquam usque ad letum ægrotantis. Dat salutis præcepta, contemnitur; qui audiunt liberantur. Contemnitur, cum dicunt amici parentes, nihil nouit.] Itaque haec quoque cunctatio præcidatur.

Sancti acceleraverunt, nec nobis cunctandum.

997 Non sunt sane cunctati Sancti, sed acceleraverunt, ut idem S. Augustinus epist. 59. ad q. secundam, cogitè penat. [In eo quod dictum est (inquit,) *Multiplicata sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt;* Infirmitates posuit pro peccatis, sicut ad Romanos Apostolus dicit; *Si enim Christus cum infirmi essemus, adhuc iuxta tempus pro impiis mortuus est;* hos dixit infirmos, quos impios. Deinde pauli post eamdem sententiam repetens; *Commendat (inquit) suam charitatem Deus in nobis, quoniam cum ad hoc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Quos infirmos supra, eos hic peccatores appellavit. Item in consequentia, hoc idem alias verbis versat; *Si enim cum inimici essemus, (inquit) reconciliati sumus Deo, per mortem filii eius;* Ac per hoc in eo quod dictum est, *Multiplicata sunt infirmitates eorum;* intelliguntur multiplicate peccata eorum. Lex enim subiungit ut abundaret delictum. Sed quoniam ubi abundauit delictum, superabundauit gratia, idem postea acceleraverunt. Non enim venire ille vocare iustos, sed peccatores: quia non est opus sanis medicus, sed ægrotantibus, quorum scilicet multiplicate sunt infirmitates, ut eis sanandis esset necessaria tanta grata medicina, & cui dimitterentur peccata multa, diligenter multum. Hoc enim vacet, & asperso sanguinis, & eruentarum multiplicatio victimarum significabat, non efficiebat. Ideo deinceps dicit;

Theoph. Raynandi de Atrib. Christi.

Non congregabo conuenicula eorum de sanguinibus, id est illorum sacrificiorum, qua immolabuntur in figura sanguinis Christi. Nec memor eronominum eorum per labia mea. Nomina quippe illorum, erant in multiplicatione infirmitatum. Fornicatores, Idolis, feruientes, adulteri, molles, masculorum concubitores, fures, avari, raptiores, ebriosi, maledici, & quicunque alii, regnum Dei non possidebunt. Sed ubi abundante peccato, superabundauit gratia, postea accelerauerunt. Haec quidem fuerunt, sed ablati sunt, sed sanctificati sunt, sed iustificati sunt in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri. Ideo non memor erit nominum illorum, per labia sua.]

Quidni acceleraremus & nos pro ægra anima, qui pro curando ægrotante corpore, aedē sumus solliciti? Irrationabile id quidem, ut optimè Eucherius in Paræ, ad Valerianum num. 4. verbis illis. [*Multus corporum curationi usus impenditur. Multum huic opera, in spem medæ datur, Nunquid medicinam anima non meretur?* Et si varia corpori auxilia studio tuenda sanitatis adhibentur, fas non est tantam animam velut exclusam iacere, & quæ si neglectam morbis suis intabescere, atque vnam à propriis remedis exulare: Inò vere plura animæ confunduntur, si corpori tanta præstabilitur. Nam si rectè quidam, carnem famulam, animam vero dominam esse dixerunt, non oportet posteriore loco nos dominam ponere, ac famulam iniquo iure præfere. Merito posse studia maiora, pars inelucta: quia omni cura illuc respicendum est, ybi substantia nostra abundanter dignitas consistit. Congnum non est, in hoc honore nostra sollicitudinis, nos subiicere pecori. Cato siquidem procluas in via, ad tertiam nos, tanquam in originem suam renocat, haec vero veniens à Paræ lumen, sicut ferri ignibus mos est, in superiora initur. Hæc in nobis imago Dei, hoc præcolum est diuini muneri pignus. Hanc omni ope, hanc summis viribus tueamur. Hanc si regimus & conseruamus, Dei depositum tuncrum.]

Quare concludamus egtegia S. Chrysostomi adhortatione hom. 2. de Anna, alloquentes eius verbis, animam ex spirituali morbo decubentem. [*Cum non sis initium profectionem transmarinam, nec vltima patriæ fines demigratura, nec vltum laborem similem perpessura:* & quid dixi, vltra patriæ fines, quum nec ipsum domus limen transire cogaris, sed vel in ipso thalamo possis conuenire medicum, citrèque internuncium vltum cum illo colloqui de quibuscumque volueris; (*Deus omnium, inquit, appropinquans ego sum, & non Deus procul;*) differt & cunctaris? Et quam habituæ es excusationem, quam consequeris veniam, si quum procluem & undeque facilem viam inuenire possis, quia ab virginitibus malis libereris, per societatem ipsius salutem prodideris? Hic enim medicus, non sterilatem solum, sed & omne morborum genos, tum corporis, tum animi, sanare potis est, si velit tantum. Neque id solum mirandum est, quod circa laborem, sine peregrinatione, sine impensis, ab que intercessoribus curationem adhibet, verum etiam quod circa dolorem. Neque enim ferro igniye nouit tollere malum, quemadmodum ceteri medici faciunt: sufficit vel simplex nutus; ac protinus

V V u 2 omnis

omnis angor, omnis dolor, omne malum fugit, atque exulatum abit. Ne cunctem igitur ac procratinemus, licet pauperes simus, & ad extremam redacti egestatem. Neque enim hæc numeranda est pecunia, ut inopiam possimus obtendere. Hic nimurum medicus, non argentum pro mercede petit, sed lachrymas, preces, ac fidem. Hæc si portans ad illum accesseris, quidquid omnino postularis accipies, multoque cum gaudio discedes.]

Medici Christo Archiatro, subiuncti.

998 Quod vero Origenes homil. 1. in Psalm. 37. in iusto, Christum nominet *Archiatrum*, addat autem, secundum Christum, idem quoque medici munus, Apostolis, eorumque successoribus Praesulibus Ecclesiarum, & omnibus in Ecclesia sacris operariis pœnitentium curatoribus recte congrueret; est quod hic aures arrigant, & animum serio ad Christum medicum imitandum adiscant omnes, [qui]bus curandorum vulnera disciplina commissa est, & quos voluit Deus in Ecclesia sua esse medicos animatum. [Ecclesiasticus enim idem Origenes hom. 8. in Leuitic. cœlestis huius medici stationem medicina nominat, & ibi per Sacerdotes, institutum curari ægritudines docet. Id quod etiam grauiter confitam Theodosius tom. 6. Concilij Ephesini cap. 9. non Naz. Orat. 1. num. 55. vocans Sacerdotes, medicina per Christum exhibet, adiutores & ministros. Locus ex S. Chrysostomo l. 4. de Sacerd. cap. 2: est in hanc rem insignis. [Nobis quidem (inquit) haud quaquam nunc res est de frumento hordeœve dispensando, de bobus oœibœve pacendis, aut aliis id genus rebus distrahendis; sed de ipsomet corpore Iesu curando. Christi enim Ecclesia, ex Beati Pauli verbis, Christi corpus est. At certè cum conuenit cui creditum corpus id fuerit, ipsum illud, tom ad multam honestatem, tum ad pulchritudinem incredibilem perpolire, vndeque circumspicentem, nec ubi macula, aut ruga, aut nævus, vitiumve aliquod huiusmodi, pulchritudinem honestatemque illam labefactet. Et quidnam aliud præstare oportet, quam ut capite illo immortali ac beato, quod ipsi superpositum est, corpus ipsum pro humanum virium caput dignum efficiat? Nam qui suum corpus ad athletam habitudinem cura adhibita componunt, iis necessarius est vñs & medicorum, & prædotribarum, & temperatæ diætæ, & exercitatiois assiduæ, & infinitæ adeò obfervatiois (Etenim minimus quisque rerum illarum contemptus, labefactare omnia atque euertere potest,) quibus forte obigit, Christi corpus hoc quod dico curandum, (cuius quidem exercitatio, non corpora ipsi, sed inuisibilis potentias spectat,) ij quibusnam artibus conservare illud syncerum atque incolumem poterunt, nisi omnifatiam animæ curationem congham, conuenientem, atque humana virtute longe superiorem calluerint? An ignoras corpus id quod dico, pluribus tum morbis, tum insidiis obnoxium esse, quam caro nostra hæc obnoxia sit? Itemque & celerius corrumphi & ægrius sanari?] Hoc ille esse totum

munus Sacerdotum, id eis perpetuud oboccant eodem, quæ de Leuiticis Medicis disputat sanctus Ambrosius lib. 2. de Cain & Abel cap. 3.

Partes ac studia, Medicorum, Pœnitentes sub Christo curantibus.

999 Habent vero nominatæ facientie administri, quem imitacione expulserunt Christum animatum medicum, manducatione præsternit ac beniguitate erga ægros, Christi exemplo adhibenda. Grauissime id inculcat Theodosius initio primi contra Graecos prolatæ medicorum externorum exemplo. [Ceterum iis (inquit) qui artis medicæ professores cœlenti volunt, quantumvis morosi agrotantes sint, æquo animo ferendi sunt, patienterque tolerandi, vel si conviciis eos aspergant, vel si pugnabis aut calce petulantem se præbeant. Solent enim quandoque hoc iniuriam genus delirantes peccare. Neque tamen cum hæc sunt, animo perturbant qui vele sunt medici; sed vincula potius colligandis intendant, caputque vnguento aspergant, quamquam relutantibus & iniuris. Nullam denique non remedij genus excogitant, quo ægritudinem procul summoveant, pristinamque partium & qualitatem, corpori vniuerso restituant.] Tanto studiofius idem cuius spirituali medico præstandum est, quanto poter est corpore anima, & eius salus eterna, salutis corporis *vaporea*, ut S. Augustinus iure appellauit serm. 34. ex 40. nouis. Egregie postmodum ibidem monstrans, Christum medicum, qui nobis mediæmentum, non de amaro suo, sed de sanguine suo fecit, sic plane se glorifice erga ægros Phreneticos, à quibus etiam occisus est, ut medicos corporum se habere, cum Theodosio diximus, erga corpos phreneticis corpore. Id à se erga sevientes ægros Donatistas seruatum, & bencæfissimæ patientiam, viseque medicinam pulchritudine tradit idem S. Augustinus serm. 37. ex iisdem 40. nouis vbi bono medico & Phreneticos & Lethargicos curæ esse oportere, egregie docet.

Distinctius de eo dupli ægrorum ordine, medicorum Christo subiunctorum studia exposte, idem S. Augustinus alibi: D. missus vero phreneticis, quod perficua sit eorum notio, de Lethargicis, qui Christi persecutio abstinent, sed torpore nimio oppresi moriuntur, agit serm. 59. de verb. Dom. in fine. Et his quoque impendendam à pñs medicis Christo subdelegatis misericordiam, sic confimat ibi S. Augustinus. [Lethargicis similes sunt, qui non seiuunt in Christum, nec maliciosi sunt aduersus Christianos, sed tantum differendo languescent verbis somnolentis, in lucem oculos extendere pigescunt, & qui eos extirpare volunt, molesti sunt. Recede à me, (inquit languidus Lethargicus,) obsecro te, recede à me: Quare! Dormire volo. Sed ille. Mortis inde. Ille amore somni, moti volo, responder. Et chatitas desuper, nolo. Plerumque istum charitatis affectum, exhibet etiam filius seni patre mortuuro post paucos dies, iam veque

ærat

RATNAU
Tomus I.
De Christo
et
Tomus II.
De Atributis
Christi
A VII

Religiosi, & priuati, & superiores,
Therapeute.

estate finita, si lethargicum videt, & lethargico morbo premi suum patrem. Noli cum permettere dormire, si vis ut vivat: adeo puer seni, pulsar, vellicat, pungit, pietate molestus est, nec mori citio permittit citio moriturum, & si viderit ut aliquando plures dies vivat, cum decesserit, succellurus. Quanto maiore charitate nos amicis nostris molesti esse debemus, cum quibus non paucos in hoc mundo dies, sed apud Deum in eternum vivamus?]

Habent quos Deus populi sui medicos constituit, quid ergo ægros in Christi Ecclesia & domo Dei habent praestandum, ut digni sint, in quo titulus *Christiani Hippocratis*, quo S. Hieronymus Epist. 61. in fine, Isidorum presbyterum per iocum donat, verè & merito cadat. Multa de his medicis, Laur. Iustinianus I. de Infirm. & regim. Prælato, cap. 8. & 9. Scitè Ioannes Cliniacus initio libri de Pastoris officio, hos medicos, omni genere pharmacorum instruit, sic alioquid Abbatem Pastorem, [Possidetib; & tu (ð amabilis)] emplastrum, potionem, & spongias, phlebotomias, cauteria, vñctiones experimento dormire facientia, gladium, ligaturas, & beatam naufragi priuatiam remediactionem. Si verò horum penuriam & impotentiam habemus, quomodo scientiam ostendemus, & nunquam. Non enim verbis, sed operibus dantur mercedes. Emplastrum est, sanatio & maturatio visibilium, passibilium, & corporalium vñctorum. Potionis exhibito, est sanatio passionum interiorum & inuisibilis cordis euacatio. Rasorium, est ignominia mordens, & remouens & expurgans elationis patredinem. Collyrium, est redargutio quæ conturbat, post modicum verò curat. Phlebotomia, propriæ est imperatiuæ & institutiæ, & dura correctionis inuestio, in salutem infirmantium facta: spongia, est post chirurgicam Phlebotomiæ sper affabilla, mansueta & lenia medici verba, curatio & refrigeratio infirmantis. Cauterium est interminatio & increpatio, in poenitentiam benignè & humane, per tempora data. Vnctio est, post cauterium, per verbum & leuem consolationem, infirmanti supposita & superinducta placatio. Dormire faciens antidotum est, onus obedientiæ recipere, & proper subiectionem, requiem & somnum absque somno, & cæcitatem sanctam, ei ut non videat bona sua, donare. Ligatura sunt, admonitione & patientia vana gloria resolutos, & vacuos effetas, vñque ad mortem in odio sui & amore virtutum stringere & firmare. Finis autem omnium, gladius, qui est terminatio & sententia, ad incisionem spiritualiter mortificati & putrefacti in corpore membrorum, ne & reliquis propriam saeblem tradat, & eos pestilentia morbi corrupti inficiat. Beata verò, naufragi priuatiæ remedia in hominibus qui præsent, & medicis, impossibilitas est: quoniam quidam in omnifactoriis dissuauitate non naufragant, & ad curationem sine otiositate & pigritia admittuntur: hi verò, omnem animam morientem resuscitare valebunt.]

1000 Religiosos omnes in hunc spirituallim medicorum ordinem accenser Philo initio libri de vita supplicum. [Institutum (inquit)] huius Philosophia, mox apparet ex ipsis appellationibus. Vocantur enim Therapeute, Therapeutridæque, hoc est curatores & curatrices, siue cultores & cultrices, vero nomine: vel quia profundit medicinam præstantiorem ista vulgariter, per oppida omnia. Hec enim medetur solis corporibus; illa & animas liberat morbis grauibus, & aduersus medelas contumacibus, quos infixerunt voluptates, concupiscentiae dolores, timores, auaritiae, insipientiae, iniuritiae, & ceteræ perturbationes, vñtorumque agmen innumerable.] Præstant autem huiusmodi curationem, cum adhortationibus quibus a vñtis auocant ceteros mortales, tum scriptis libris piis quos esse curationis animorum instrumentum in ligno & vñllo doceat, & confirmat quod apud Diodorum lib. 1. bibliotheca vocatur *Therapeuta*. Et quantis alia quoque suppetit eius nomine notatio à cura divini cultus, ut obseruat Serarius lib. 3. Triher. cap. 1. num. 8. tamen altera est communior, magisque recepta iuxta quam omnes quidem. Religiosi sunt animorum Therapeute ac medici. Nominatio tamen id faciunt erga suos, religionum præfæcti quos vt Architros, religiosos autem vt ægros describit Gul. Abbas ad fratres de Monte Dei, verbis illis de religio, [Eundem vñbique se inuenit, nisi quod deteriorem facit ipsa mobilitas; sicut iadere sollet ægrum, qui circumferendo concutit eum.] Ægrum enim se leiat, & vacet circa casuarias partes ægritudinis sua. Si non intertumpit quies, remedia continuata citio perficiunt, & sanatus animus ab alienationibus, vel captivitatibus, & tentationibus suis, totus in Deo sursus efficietur. Cura eget & non modica, non inquinata, sed infecta natura. Incumbat ergo immobiliter valetudinario suo, (sic enim solent appellare medici, valetudinum curandarum officinam) & remedijs suscepit prosequatur vñsum, vñque ad sanitatis experimentum. Valetudinarium tuum, ð ægore, ð languide, cella tua est: remedium in quo curari coepisti, obedientia est, obedientia vera. Sed scito quod remedia crebò multata nocent, naturam disiubant, & ægrum disternant. Nam & qui aliquò pergit, si vñam certam tenerit viam, citio perueniet quò tendit, & itineris, & laboris faciet finem: Si verò multas aggreditur vias, errat, nec laboris aliquando finem facit: quia error finem non habet. Non ergo remedium mutet, nec aliud pro alio accipias, sed vñque ad terminum perfectæ sanitatis, medicinalis obedientiæ remedio vtere: nec abicias eam vt ingratus, cum factus fueris sanus, sed tamen in reliquum alio modo ea vt permitteris. Si ergo ad sanitatem festinas, vide vt nil, vel modicum, de temetipso agere præsumas, medico inconsulto: à quo si operam mendicantis expectas, necesse est vt vulneris tuum

V V u 3 semper

semper & detegere non erubescas. Eruſſeſe, ſed tamen reuelā totum, nec abſcondas. Sunt enim qui conſitēdā, quaſi fabulam enarrant ſuorum historiam peccatorum, & gritudines animā ſuā ſine conuulfione dinumerant, & penē ſine peccnitentia, & ſine affectu doloris. Cito enim lachrymas inueniunt, & ſoluit in gemitu, qui habet ſenſum doloris. Si verò male & gritudini desperabilior ſtupor acceſſerit, hic in eo quod non dolet, quanto ſanitati videtur eſſe propinquior, tanto ab ea fit remorior. Quod ſi medicus quaſi clementor fuerit, ut quaſi vnguentis & emplastris lenioribus omnia voluerit curare, tu age pro temetipſo; & remedij fortioris & celerioris audiſus, ſanitatis ferrum require, cauterium expoſſe. Medicus tibi ſemper praefeſſe eſt, paratus eſt. I Is non aliud eſt quā Religio- nis Praefeſſus, cui ex munere incumbe, Medicum agere, eōque nomine congruum condeſſionem, & piam ſeueritatem loco ac tempore adhibitant inſinuari, latè proſequor ea Tractatione cui titulus eſt, *Commonitorium ut ſit moderatio quod dicitur*. Praeclarè, etiam ſi perpauciſ, in hanc tem diſſerit Hugo Victorius lib. de Medicina Animæ c. 9.

Medicinarum per Medicos Christo ſub- iunctos, adhibendarum, clas- triplex.

1001 Ceterū Archiatere noſter, non mo- dò ſibi ſubdelegauit eos quos haec tenus dixi medicos, & praeter Angelos, quos medicorum item titulo, ſub hoc magno medico, inſignit Origenes homil. 1. in Ierem, annuente Petro Bleſeni ſerm. 33. sed etiam facultate ampliſſima, variaſ medicinas ad quodlibet morbi ge- nus depeſſendum conſiendi inſtructos eſſe voloit. Sunt eae medicinae in tripli ordine. Quaſdam, diſtinguitibus & excitantibus medicis, conſiendi ipsi qui recipiunt, nec ſunt aliud quā eorum actus, preueniente quidem & iuante diuina notione gratuia eliciunt, non ta- men vila præterea fæti virtute ſupernaturaliter aetiua, & sanctitatis, ſuā ſanitatis animorū cauſatiua, ultra mēſutam, qua operibus noſtri- iuxta perfeſſionem eorum correpondet: quod paſſim vocant, producere gratiam ex opere ope- rantis. Aliae per medicos iſipſos ſunt, nec aliud continent quām iuſtriam medentium, & ope- ram, non excluda tamen diuina ope, iuſtriam illam promouent: Niuitum prædicatio, & pro- pofitio verbi Dei, qua ex terna quidem gratia eſt tantum, ſed eam tamē ſapè Deus promouet, aperiens corda audiētum. Poſtremo loco colloco medicinas illas, qua ita ſunt actus medicorum ex Christi iuſtitione operantium ut ſimil ſupra vim actuum ab homine operante profuſorum, conſeruant habeant efficacitatem conuichendi gratiam, ex opere (vt vocant) operato: hoc eſt ratione operis à Christo ipſo elicit, cuius meritum intra illos actus veluti conuolum, dimanat ad recipiētum nullo obi- ce pia pedimentum, etiā ſi nihil præterea operetur, que gratia concilietur, ſed tantum gratiam inde progerminatam, velit admittere; cāmque le- uiculam ſuā aptationem que à Christo depon- tur, adhibere non renuit. Primus & ſecundus medicinarum ordo, non ita relietus à Christo

eft in medicorum quos ſibi ſubdelegauit facul- tate, ut non praecēſſit ſtatum Chirūtianum. Imo iis qui ante Christum vbius terarum omni- proſpectū. Idcirco tamen viſum eſt, de eis hie non tacere, quia poſt Christum, ſuperabundan- tia gratia, eliciuntur multo facilius atque pia- quā nunc parciatate coelēſtis toris, regni atque opeſiū adhibentur,

Prima, actum ab agro eliciendorum, n- gente Medico.

1002 Perrinet ad priuam classem; praefi- pra ab Hildeberto medica formula, datis ad a grum quendam Praeulem literis, que male nuper inter Falberri epiftolas, ſint collocata. 1116. [Quiddam (inquit) ex SS. Patrum, coempsit, ſicut pollicitus ſum, medelis, quo reuoceris ad ſalutem, proceſſabo. Sed hæc pro- curatio nil tibi proderit, ſi prius vulneri quo ad mortem infixus eſt, ſatisfactionis medela non ſubuenierit. Quo, ut dico, per ſatisfactionem ſa- nato, tumores illidit ſuperbie, contempnionis & praefumptionis quos in tuam animam inu- ruifſe ſuſpicor, falce diſcretionis amputabis. Deinde amputationis illius vulnera recentia, ne aliquam aliam paſſionem generere, penalis cauterio timoris vſtilabim; quam vſtrum ne frigus impietatis tangat, charitatis ardore, & oleo ſouebis miſericordia. Quod ſi ita feceris & ſuperbia illa que inſtigante reſponſa in me tam totua iaculatus eſt, & contemptus, qua excommunicatus ad ſacram celebrationem accedis, peribunt. Et rationaſis pars tua anima, magna ex parte ad incorruptionem reuertent. Poſt hæc autem, has virtutis species, humilitatem, patientiam, & obedientiam, in vnum melle diuinorum eloquiorum conſuſes, & in buxilla- tute mentis, hoc antidotum diligenter recondes; vnde quotidiana tua anima diatam ſumens, non ſolū has pefteſ in perpetuum non ger- nabit, ſed etiam à carceris omnibus incorpo- fulgebit.]

Non diſſimile Pharmacum ex Caſſiano (vt fert titulus) praefiſbitur agro Monacho apud Tilmannum ad calem interpretationis homiliarum S. Chryſtoſomi in Paſtō, quod ſe ex Græco interpretatum prodiit Tilmannus. Sic autem ibi habetur. [Qui vitam exercebant Mo- naſticam Sancti Patres dicebant; quia praet- euentum obiter vnuſ aliqui exercentia Mo- naſtis denartaffet, ſe ex itinere diuerticulo in officinam contenditſe cuiuspiam medici, viſi- ſequere numeroſam turbam laborantium varia morbi ſpecie, qui ſe cō conferent. Medicus proinde pro qualitate morborum, accommoda cuique & opportuna adhibebat remedia. In geſuſ igitur Monachus & ſalute dieta medico, aſſiſit iis propior qui curandi aduenierant. Ac- cepta mox ſalute, Medicus ſubiecit, quā, que o- te, gratia Pater ad nos veniſſi. Cui Monachus, Et hinc vſpiam vlla in herbi, cuius viſ effe- adeo ſit, ut delictorum numeroſam multitudi- nem poſſit inducere & abolere. Sād eſt, ille reſpondit. Hinc à me faciſſo Pater, radicem tibi deceper inopie ſpiritualis, patientia inſu- folia feligro florēmque humilitatis, permittat

haec

RAINAU
Tomus I.
De Chriſto
et
Tomus II.
De Atributis
Chriſti
A. VII.

hæc & in mortario trita , cribro impone obedientia bonorum discretori. Ad eum deinde modum probè cribrata deponito in tua ollam conscientie. Vide ut his aquam superfundas lachrymarum. Ea ipsa conseruo concordia charitatis. Ad hæc fac subitus accendat flamma cœlestis desiderij. Similiter atque miscella istius medicamenti commode effuberit, ex olla eam exhauri, dimitens in catinam discretionis , ac flabello diuertila debite gratiarum actionis. Salutare hanc domis, sumito per cochlear sancta compunctionis , pérque confessionem preffus extergitor: Hoc sane pacto , exanixans tuorum multitudinem peccatorum.] Videbis aliud eiusmodi Pharmacum , (syrapum vocat,) fusè descriptum à Ripa Ttæct. de peste §. vltimo a numero 1.

1003 S.Bernardus serm.10. & 12. in Cant. triplex vnguentum huius ordinis , ad ægrorum curationem ab ipsiusmet confectum, egregie describi his verbis. [Pono diueras species vnguentorum, quod ex pluribus ea quæ potissimum sponsæ vberibus congruant, eligamus. Est vnguentum contusionis , & est vnguentum deaerationis, est & pteritis. Primum pungitum , dolorum ficiens. Secundum temperatum, dolorem leniens. Tertium Sanarium , etiam morbum expellens. Nunc de singulis latius disceramus. Est ergo vnguentum quod sibi conficit anima multis irrecita criminibus , si cum incipit cogitate vi-s fias, colligat, congerat, conterat, in mortiolo conscientia, multas ac varias species peccatorum suorum , & intra astutis pectoris ollam, simul omnia coquat, igne quodam paenitentia & doloris , vt possit dicere cum Propheta; *Conculuit cor meum intrame, & in meditatione mea ex ardeat ignis.* Ecce hoc est vnu vnguentum, quo anima peccatrix sua conuersio primordia condire debet, plagiisque suis recentibus adhibere. Primum namque sacrificium Deo, spiritus contributatus. Quamdiu ergo non habet tanquam pauper & inops unde sibi melius ac preciosius componat vnguentum , non negligat parare interim istud , licet de vilibus speciebus quia *Contritum & humiliatum Deus non despiciet.*] Et inferius. [Sed est vnguentum tanto isto profecto præviosius, quanto de melioribus *compositum speciebus.* Huius siquidem species ne longè querantur , penes nos & absque difficultate reperimus , ac de nostris hortulis talium perfectè copiam tollimus quoniam tuncumque necessitas polcit. Quis enim non sati, de proprio cum vult, ad manum habet iniuriantes & peccata, si non diffimulat? Haec autem sunt, sicut recognoscitis, species vnguentorum quod iam descripsimus. At verè secundi huius aromata, terra nostra nequaquam profert, sed procul & de vltimis finibus ea nobis conquisitus. Nempe *Omne datum optimum & omnne donum perfectum , de sursum est descendens à Pare lumine.* Fit enim vnguentum istud de diuinis collatis humano generi beneficis. Felix qui ipsa sibi studio è colligere , & ante mentis suæ oculos digna cum gratiarum actione curat, profecto cum fuerint in vasculo pectoris pistillo crebræ meditationis confusa a que contrita, deindeque igne sancti desiderij simul decocta omnia, & denum impinguata oleo latitiae, erit vnguento longè pretiosior excellentiòrque prior.]

Denique serm.12. [Et vnguentum quod ambobus longè antecellit, & hoc appellauerim pietatis, eo quod fiat de necessitatibus pauperum, de anxietatibus oppressorum, de perturbationibus tristium , de culpis delinquentium & postrem de omnibus quorumlibet miseriorum ætrum, etiam si fuerint inimici. Delpicabiles videntur species istæ , sed est super omnia aromata vnguentum quod ex eis conficitur. Sanarium est. *Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur.* Igitur multus miliari collectæ, atque oculo pietatis inspæcta, ipsæ sunt species ex quibus vnguenta optima componuntur, sponæ digna vberibus, poni sensibus grata. Felix mens , quæ talium collectione aromatum , se se ditate & impinguare curavit, infundens ea oleo misericordiæ, & ardore decoquens charitatis.]

Pertinent quoque ad hanc cladem primam medicinatum, quæ argis ad a nimæ curationem ex analogia curationis corporum , fibimeti ipsi adhibenda prescribit S. Basilius ad q. 55. fusarium. Tractans enim cur Deus morbos corporum crassioribus remediis depelli per nos velit, cauam petet ex eo quod [Formulam nobis tradere voleret quam in curandis noftis , animi viris imitemur. Ut enim in corporibus necessario & demi illa debent quæ superuacanea sunt, & quæ absunt apponi: sic idem quoque nobis in animis nostris seruandum est, vt quæ aliena sunt scilicet amandemus , & quæ idonea asciamus. Siquidem fecit Deus hominem rectum & ad bona opera creauit nos, vt in illis ambulemus. Et quemadmodum in iisdem corporibus, secariri, vri, & potionis amarissimas sumere incolumentis ipsorum causa, non recusamus, sic in animis quoque, secundum cum obiurgamur, verba, amaraeque pro ipsorum salute increpatiōnum medicina, accipiendo sunt, quod iisdem iis qui emendati non erant, Propheta obiecat, cum dicit , *Namquid resina non est in Galaad aut medicus non est ibi? Quare igitur non est restituta sanitas filia populi mei?* Quin illud etiam quod quis in inueteratis morbis , non nisi ex longinquo tempore , variisque & iis dolorem facientibus medicamentis sanitatem expectat, indicio est, vicia similliter quæ in animis nostris inueterauerint , affida oratione , & diurna patientia , & acerrima animi contentionem quæ ad sanitatem adipiscendam ratio sufficere nobis ostendit, à nobis curari oportere.]

Insignes planè , ex hac arte , & confectis ad hunc primum modum medicamentis eximios animorum Therapeutas, beatos Apostolorum Principes, exhibet Eucherius serm. de eis , sic p̄frater cœteræ eos exornans. [Putares duos medicos celo lapsos qui officinam sanitatum aperientes, diuerso noscenti genere, variis opem ferre languoribus. Aliorum oculi incredulitate cœcati, ac nubilo infidelitatis hebetatis, iucundissimam claritatem infusam , fidei face reddebant. Aliorum auribus quæ ad vocem Christi obscuruerat , auditum mirabiliter imperabant. Aliorum interiores venas, carnalium incentiuorum febribus æstuantes, prædicatione, & cottis refrigeriis irrorabant. Ex aliorum visceribus, malitia, superbia, itacundia sagittas , ac diuersorum iacula peccatorum, à Diabolo inficta euellabant, curantes adiutorio diuinitatis omnem languorem , & omnem infirmitatem. Ae sic per verbū]

verbū sobrietatis, evacuantes omnē crāpulām veterū passionū, eterna vita stūm, indigestis, ac defacatis mentib⁹ imperabant, & temperato poculo cœlestis antidoti, obliuionem prætentium, & futurū desiderium propinabant.] Haec tanet si aliquā ex parte ad sequentis classis pharmaca perte[n]t, tamen præcipue ad classem primā propoſitām sunt refendā; quandoquidem omnia prop̄ remēdium quorū interventu Sanctos Apostolos sanasse docet Eucherius, continentur actibus supernaturali-b⁹ agorū, sibi ipsiſ per eos actus medicinam facientium ex præscripto diuinorum illorū Therapeutarum.

Classis altera, Pharmacorum, constans Medicorum actibus circa Dei Verbum agris applicitum.

1004 Secundā classis propoſitā medicamentū, S. Chrysostomus l. 4. de Sacerd. cap. 3, tanquam vnicum in Dei Ecclesia ad ægritudinē depulsionē suppētē memorat. Nimirū quia sermo illi est, de pharmacijs quæ sunt partus industria Sacerdotum curantur. [Certe (inquit,) humana corpora curantibus, diuersa suppētunt medicamenta. Itēmque & instrumentorum apparatus varij, & cibi ægrotantibus congrui: plerumque autem & sola aëris natura facis fuerit ad sanitatem laborari restituentā: aliā etiam somnus qui opportunē obrepserit, medicamē ipsum labore omni leuat, liberatque. At verò hīc, nihil huiusmodi commissi licet, sed vna quadam post operū præstationē m̄s, accurationis via tenenda sequendā est: nempe per sermonem euangelicū doctrinā. Siquidem hoc demum instrumentum est, hoc cibis, hoc aëris temperamentum optimum; hoc medicamenta instar, hoc ignis loco, hoc ferri vice: ac si vel v̄tere, vel secare opus, hoc ipso vti neceſſe: atque hoc si nihil profuerit, reliqua omnia enāmā pereant oportet. Hoc & iacentem animām suscitamus, & tūfēntem compescimus: hoc & superuacanea amputamus, & quæ defūt suppētamus, ceterā que omnia conficimus, quæ ad animā conferunt in colūmatum.]

Egregiē in eandem sententiam Orig. hom. 1. in psalm. 37. initio. [Creator (inquit,) humānū corporū Deus, sciebat quod talis esset fragilitas humani corporis, qui languores diueros posset recipere, & vulnerib⁹, aliisque debilitatibus esset obnoxia, & idē venturis passionib⁹ prouidens, etiam medicamenta procreavit ex terra, & medicina tradidit disciplinam, vt si accederet ægritudo corpori, non deſſet medela. Quo nobis tendit ista præfatio? Ad animam sine dubio reuocatur. Quoniam & ipsam cum creator omnium condidisset, sciebat quod futura esset vitorum capax, & ob hoc subdita atque obonētā peccatis. Et idē sicut corpori medicamenta præparauit ex herbis, arte disciplināque compositis, ita etiam anima medicamenta præparauit in his sermonibus quos per diuinās Scripturas feminauit atque dispergit: vt hī, qui aliqua ægritudini fuerunt oppresi, statim vt vim morbi dōlērēt, atque aliquis vulneris stimulū dolorēnque perfexerint, idest, cum viderint animam aliquid

præter naturam gerentem, requirant ap̄am & cōuenientem sibi rationabilem disciplinam, quæ eis ex præceptis Dei possit mederi.]

Breuiter S. Augustinus concione prima in Scripturis medicamentū suum.] In Regis Si-mandis sepulchro quod decem stadiorū citūtum complectebatur præter cetera planē admiranda quæ Diòdorus Siculus alijs exhibuerunt erat Bibliotheca omnis generis libris instructa, cum hoc Epigraphe, iam superius ex Diòdori lib. 1. adducta: *animi medicamentum.*

Neque hoc medicamentū desiderari ab agis, quos curādos suscepit paulus est Archiater noſter.

Quanta in Ecclesia supellex librorū Sive

Canonicos vtriusque instrumentū libros, sive

Patrum scripta diuinā attulā edita spectemus,

erit quod abundāptiam in hac parte nostram

suspiciāmus. Quā sollicitē agis animab⁹

prouiderunt ex hoc capite curatores anima-

rum?

Classis tertia pharmacorum ex ipsiusmet Christi opere, continens Sacra menta.

1005 Tertia pharmacorum classis, conti-netur Sacramentis nouā legis, quæ in Ecclesiā statione medicina Christi, (vt cum Origine sup̄a loquebātur,) præstant ad quorūm agorū curationē. Et idem pulchre prole-quitur Autor altercationis Synagoge Ecdē. cap. 8. Quanti verò sint hac pharmaca, intelligi poterit, si cōrū necessitatis, vultus & facilis-ter perspiciatur. Quæ enim medicamentū aliquod deprecant, & suocant ab eius vñpatione, non alia videntur esse, quām quod sanitas absque eis possit parari, vel quod ad sanitatem non multū credantur collatura, vel quod al-terā supra modū & acerba sit eorum vñpatio, siue ob insuauitatem, gustus aut tactus ini-micam, siue quia nimis caro vñcept, quod ali-quebus supra omnē amatorem insuauit fa-pit. Penes hæc incommoda, avocantur sap̄i agri à medicinā nostrā vñpatio. Audi Atmūphum Lexouienē epist. 4. [Ha-bent medicinā remēdia, nescio quid abominanda maliginitatis adūstum; & ne gratis con-ferrant omniē beneficium, semper adūstū male-ficio recompensant, vt etiam eum proficiant indigitiū vñciscantur.] Ermox de austeritate & seueritate medicorum, & medicinā quæ adhībent. [Ad recidūum, medicis paratam di-cit esse materiam, idēque studiū subtilioris obseruantur, & cōfupulosū imponit, topiisque la-biis, & lingua p̄līpante, tanta potū tribuit parcitate, vt siūm potūs iritare, quām com-pescere velle cedatur. Illud enim hominū ge-nus quadam austeritate semper notabile, atq; suis reuerentiam, sola seueritatis exhibitione conquirit, & quasi de benignitate vñsceret, infamāt omnia quæcumque miser patientis appē-titus exposcit. Vrinam quod ad vñstūla per-tinet, idem nobis vñs & abstinentia præbē-tur, vt suspicōnēm communicatio tolleret, & fidem pietas confessionis augeret. Ad hac de-fectū imperitiae suā, culpā semper agorū-tis adscrībunt, vt ager & inedia pereat, & calumnia contumelia crucietur. Denique ad in-cedēs augmentū sententiosū semonibus in-cepunt,

cipiunt, ut quod miseratione diuina contulit, de eorum videatur diligentia prouenisse. [Ob prædictarum causarum quampiam, & ut suam erga Deum fiduciam contestarentur sancti ple- rique, ab omnium medicinarum usurpatione abhoruerunt, cum ægrotarent. Sanctos Mar- carium, Ephraenum, Macrinam, Euphrasiam, aliisque nonnullos alibi in eam rem, produco. Abstinentiam à pharmaciis in noua legi, per medicos à Christi fibi sub delegatos confectis, nihil planè est quod honester. Non defecum ne- cessitatis, aut utilitatis, vel facilitatis causari licet.

Huiusmodi Medicinarum necessitas.

1006 Et quoad necessitatem quidem, tametsi non est omnium huiusmodi medicinaria eadem ratio, tamèn constat aliquas tanta necessitate exigi, ut ab'que carum usurpatione, sanitatem sperare non licet. Verbi gratia, in- fanti quem parentalis morbus adhuc occupet, nemo salutem spondere potest, absque præscriptio Ecclesiastici fontis balneo. Quidam ad altum ægritudine illa fordanem, cui sit sacramentum illorum latum copia, salute excedere necesse est, nisi iis perfundatur. Idemque eam sacram intencionem, voto saltem, id est animi destinatione implicata in exquisita ad Deum obuersione usurpare adigetur, si defit eius intencionis re ipsa usurpanda, facultas. Nec alia ratione S. Ambro. suum in charissimum pignorum Gratianni & Valentianiani ante baptis- tum acerbo fumere, mortorem lenire valuit, quām quod illis baptismus, non ipsi baptismo defulserit: Certus perituros omnino fuisse, nec regni adiit, ex Christi edicto donandos unquam, nisi medicatas baptisimi aquas voluntate faltem, (cui apud Deum facta merces repen- ditur,) adiissent. Intelligebat hòc Archias ille cuius ineminiit Nyss. orat. in differentes Baptis- tum. Is moriens absque percepto baptismo, exclamabat, [Montes & sylae baptizate arbo- res, & rupes, & sylae date gratiam,] interque eas voces emisit spiritum: quod resciens ciuitas (inquit Nyssenus,) magis talem eius exitum de- fleuit, quām eum belli quo premebat à Bar- baris: ad eos enim explorados, exierat. Et quam- tis voluntas baptismi, (vt dixi,) poterat suffi- cire; tamen quia ea voluntas non est nudum desiderium perceptionis sacramenti, sed voluntas plenè in Deum conuersa, & parata huic quoque Dei mandato de baptismi susceptione parere, si facultas suppetet; ea vero voluntas non ita facilè concipitur, sempèr dubitare licet an sit conuenienter concepta, propterea tantus & illi Archia, dolor ex negato re ipsa baptrimo; & vrbi mœror, ex eius incommodo & per- culo.

De Sacramenti penitentiae medicina, quoad illos adultos qui iam expiati atque sanati, ma- cularint nitorem primum, eadem omnino est ratio. Nam æquè constat retineri, id est non fa- nari graues ægritudines animorum, quas hos pharmacum non depulerit. Nuga ergo sunt, quæ iactata aliquando constat de Carolo Mar- tello, absque hoc remedio S. Agidij precibus sanato, à lethali infirmitate animi; quod erroris & impietati merito notat. Molanus lib. 3. de imag. cap. 37. Itaque videre licet, neminem in Dei Ecclesia, quantumvis sublimem, & siue

Theop. Raynandi de Attrib. Christi.

temporali siue spirituali prærogativa eminen- tem, in grauibus & simpliciter dictis animo- rum ægritudinibus, huius remedij usurpatio- nem, tametsi sensu infusaissimam, & cum ma- xima pudoris sautacione coniunctam, posse defugere. Talia quippe interdum aperienda sunt animi ulceris & adeò abdita, ut Deo soli pateant; adeò feeda & putria ut celi ab eis incestatio timei possit, quorum euulgationem (ad viius præsertim homuncionis conscientiam, apud quem bene audiat,) morte quis redemptam ye- licet & ramen sorbendum est amatissimum & in- fusaissimum pharmacum. Quæ mihi aduersus sciolos, imò impios quosdam, aperta demonstratio videtur, ad ostendendum, non Ecclesie in- uento, sed Christi ipius Archiatri nostri in- eluctabili institutione, indictu tanta necessi- tate esse, medicina illius usum, ægris Euangeli- cis simpliciter dictis: hoc est grauiter laboran- tibus, & infirmitate ad mortem grauatis Alio- qui si humana quantauis potestate, tam ardui, ac cum omnimoda superbie contritione con- iuncti pharmaci usurpatio, indicta fuisse; non est dubium, quin declinata fuisse, & infraicta edicti vis, interposita appellatione ob præ- tensum abyssum ut assolet leuiores ob cau- sas.

Earundem Medicina'um utilitas immu- nens recipientibus.

1007 Iam utilitas horum pharmacorum, est longè maxima. Tametsi immanenter dun- taxat, id est non nisi recipienti, utilia esse fa- teor. Nec enim placet noua quorundam pru- rientium ingeniorum commentatio, quibus persuasum est, Sacra menta nonæ legis alii quām recipientibus utilia esse. Unde in usum inducent frequentationem Eucharistie pro aliis, maxime verò pro defunctis, quibus affir- mant singulare subdium accedere, ex percepto pro eis tanto sacramento, per superstites. Sed hæc commenta ad Deum fabulimum sunt releganda. Neque enim plus prodest communi- carare pro alio, quām pro alio confiteri, quod statim appetit ridiculum & inane. Vel quia sacramenta, ut medicinas descripsimus, non plus confert alteri sacramentum quod pro eo quis usurpat, quām medicina, quam quis hauriret pro alterius ægritudine. Cernitur quidem in accessu ad sacramentum, & ipsa sacramenti receptione, admisso nonnullorum actuum nostrorum quorum vis satisfactoria, transfundit ad alios potest, ex operantibus benefacito: Fas item est inter communicandum, vel suscipien- dum sacramentum aliquod, orare & impetrare alteri quipiam; & potest tempus illud, es- se ad fluctuoso precandum valde opportu- num, ob maiorem tunc dispositionem animi, & excitatum diligenter feruorem. Verum ne- que ea satisfactionis transfusio, neque pre- catio, nomine applicati aliis sacramenti, ve- nire potest, vt est per se manifestum sed quod nouitatis istius autoribus fucum fecit, non aliud haud dubie fuit, quām quod sacra- menti Eucharistie, (in quo solo ferè viget abusio de qua agimus,) eandem esse ratio- nem censierunt, ac sacrificij Messe. Quia ergo sacrificium Missæ, aliis præter sacerdo- tem fructuosum est ex opere operato, idem

XXX quoque

quoque de sacramento Eucharistia, quod in sacrificio Christiano conficitur, pronunciarunt; absurdè profectò & valde inconsideratè. Nam sacrificium publica actio est, & à Sacerdote offertur, vt à persona publica, pro omnibus constituta in iis quæ sunt ad Deum, id est ad placandum numen, gratiasque ei agendas, & exoranda yniuersis & singulis varia beneficia quæ omnia cessant circa sacramentum; ac proinde vanum est, & fini ac institutioni sacramenti dissentaneum, sacrificij dotes, ad sacramentum in eo confectum extendere. Hæc ego ne recitatu quidem digna censusem, nisi super eum hoc nouæ pietatis figurum conuerterem, vir bonus & in sacro suo sodalitio non postremus, rationum pondere deductus ad metam, arietem ex nescio quo breuario de Arte amandi, temporaſſet in sententiam cui adhæſi, quasi paucarum Bertarum abusione, & cuiuspiam inter illas gloccentis potius quam res Theologicas ad schola severitatem exigentis, autoritatem profere, satis foret ad confundendum cum sacrificio, sacramentum.

Vulitas ergo, sive efficacia ad conferendam animæ sanitatem, longè maxima est in sacramentis nouæ legi, veluti pharmaca ex praescripto Architatri nostri, per sufficiatos & subdelegatos ei medicos, in agrorum usum conficiendis: quamuis ea efficacia, sifat præcise in agris, quibus admouentur huiusmodi pharmaca, nec per eos transfundи in alios queat. Sanant autem à quibusvis animi mortibus licet desperatissimis, quicquid Nouatiani mentiantur. Neque vero, qua tota vis est pharmacorum nostrorum corporeorum, sanitatem solam per spiritualia hæc pharmaca accipimus ægri, sed etiam mortui restituimus vitæ pristinæ, etiam cum senore, & vita anteriori cumulatione. Medici quidem corporum, mortuis suscitandis sunt impares, vt psalmo 87, tanquam exploratum ponitur. At medici spirituales, etiam vitam redonant, per haec medicamenta: per nonnulla quidem, directe per se, quia in eum sineum sunt instituta, cuiusmodi sunt, quæ dicuntur sacramenta mortuorum, baptismus scilicet & Pœnitentia: per alia vero quæ sacramenta viuorum appellantur, non nisi per accidentem, quia quamvis instituta per se ac primariò sint, vt gratiam augent, & ius ad certa auxilia præbeant; tamen cum contigit abesse gratiam primam sanctificantem, nec desiderari conuenientem subiecti aptationem ad sanctitatis receptionem; exercent vim suam, & gratiam cuius sunt feracia conferunt primò, etiam per se, ipsam duntaxat cumularent. Reclè hæc vis mortuorum spirituum excitatoria per huiusmodi medicinas, adumbrata videatur in facto Elisei 4. Regum 4. qui super puerum mortuum, quem seruit cum baculo præmissus curare nequiverat, contraxit se; & os ori, oculos oculis, manibus manus, membra denique omnia membris singulis pueri admouens, insufflauit in eum septies. Ita enim incubitum Prophetæ, cui septena oscitatio respondit, de insufflatione & spiratione in eum, accipiunt S. Gregorius 9. Mor. cap. 22. & S. Gregorium allegans Rnpterrus 4. offic. cap. 22, ac ante vtrumque Prosper. 2. p. operis de

promiss. cap. 31. Ea porro insufflatio, (quam sicut ex sancto Cyrilo vidimus ad rem medicam pertinere,) idcirco septies adhibita est, quod septiformis gratia sanans atque viuificans, animabus communicetur.

Quæ in iisdem Medicinis, præc. lentiores.

1008 Cum autem huiusmodi viuificas, & sanatrix efficacia, ad modum praeditum, in sacramentis omnibus nouæ legis certatur, tamen luculenter splendor in iis que frequentiora sunt, ac si lobet quotidiana: hoc est in Pœnitentia, & Eucharistia. Nam penitentia sacramentum, malagma esse appellatum ad depellendas animi infirmitates, Gesu egredi notauit. Vnde illa superius memorata Tertulliani extremo libro de Pœnitentia, ac Pacienti in Parænci, itemque Victoris Cartensis, non minus fortis quam iusta concitat, in homines animo ægros, salutis sue aedē incutios, vt tanto pharmaco, quod ad manum est, viſaliant, cum bruta animantes quos à natura haſserunt curandarum ægritudinum suarum rationes, sine mora arripiant.

Eucharistia vero quam immortalitatis pharmacum vocavit diuinus Ignatius, iure ab auctoritate sermonis de cena Dom. apud Cyprianum num. 9. vita animæ & sanitatis nominatur, ex fine in quem instituta est diuinitas, & ex insignibus effectibus quos operatur in nobis, ex prorsus modo, quo Christus medicina nobis per Verbi incarnationem datus, sanavit nos, per dissimilia atque contraria, vt supra philosophabant cum S. Gregorio. Nam etiam Eucharistia est extensio mysterii incarnationis iuxta SS. Chrysostomum atque Damascenum. [Ex quo à Domino dicitum est (inquit prædictus apud Cyprianum auctor, graui profecto & insigni num. 5. Hoc facite in meam commemorationem, hec est caro mea, & hic est sanguis meus: quotienscumque his verbis & hac fide actuū est, panis iste supersubstantialis, & calix benedictione solenni sacramentus, ad totius hominis vitam salutemque proficit, simili medicamentum & holocaustum, ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens.] Et in effectibus. [Et nos quidem cum caro essemus & sanguis, corrupta & infirma corporisque animaque natura, reformati non poteramus, neque ad similitudinem Dei reuerti, nisi morbo invenetur, imponeretur malagma conuenienter, & in curatione desperata infirmitatis, contraria remouerent cōtraria, & similia similibus cōvenienter.] Rursusque infra numero vndecimo. [Nobis itaque, pro quibus sanguis Christi oblatus est in Cruce, & quos reconciliavit Deo, omnes exceſſus vietimæ hoc sacrificium singulare, ipse Christus pincerna, porrexit hoc poenitum; & docuit, vt non tantum exterior hoc sanguine liniremur, sed & interior aspergione omnipotenti anima muniremur; & penetrans omnia tanti medicamenta virtus, quidquid efficitur ibi durum effugaret, & renouaret sanare, que quidquid morbi carni vel spiritu veteri vitæ adlinuerat corruptela.] Spec

1009 Specialiter vero Rupetus lib. 2. de offic. cap. 10. praeuisam docet in Eucharistia, medicinam grauissimo morbo nostro, lethargo inquam obliuionis depellendo. Sic enim scribit. [Quia venerat eius hora, ut transiret ex hoc mundo ad Patrem, quia verum erat quod dicebat Discipulis, quod ego vado, vos non potestis venire; Et Petro dicenti, Domine quod vadis? quod ego vado, (inquit) non potes me sequi; quia inquam non poterat eum tunc sequi, hereditatem illis competentem scribens, visibilem sui memoriam commendabat. Non enim scripturatum solam communionem ad hoc sufficeret iudicabat. Obliviosum namque & ex magna parte indocilem, & grotum scilicet genus humana, curandum suscepit. Ecce videmus, eius quae in sacris Scripturis est medicinalis disciplina difficultatem. Quota enim pars nostri capit illam, quae in sancto Euangeli fragrat tam optimi vnguenti, antidotam illud quod in principio erat Verbum, Deus apud Deum, per quod omnia facta sunt, quodque caro factum est? Nam illud quidem ruminare, medela est probatissima, & dulcis fauibus amantis anima; sed tantus cibus, valde paucorum est. Præterea meditatio haec solius mentis p. bulum est, solius anima sanctificatio est. At ille vtrumque, corpus nostrum, & animam sibi adstringere ardebat, vtrumque infirmam, imo vtrumque mortuum, immortalitatem medicamento sanare properabat. Magna igitur charitatis arte, pigmenta sua Dei sapientia composita, quibus lethargicum magni ægroti mentem, renouata quotidie sua salutis commemoratione, percellet, & infantilium edentulam plebem animarum, quæ Verbi antiqui & æterni principij solidum non poterat terere & ruminare cibum, dulcissimo hoc liquamine confecto, Verbi eiusdem divinitatem in panis & vini Sacramento sorbillare consuæt faceret. Auster a cœtu Ecclesie quotidianas Salvatoris nostri huicmodi exequias, & vide quām meritò dicat ipse salvator; quæ utilitas in sanguine meo? Refrigescere enim ea, quæ hoc modo nunc vbiique calet, eius memoria, refrigescet vniuersa charitas, muta erit fides, claudicabit spes, conticesset magnus ille clamor sanguinis iusti Abel, qui per traditum tanti sacrificij ritum, quotidie reparat vocem, quotidie latet os bidentis & vociferantis terræ, scilicet Ecclesiae.]

Plane cum motibus ille obliuionis, & spirituinalis lethargus, superiorem animæ partem occupet, recte dictum est à Laurentio Iustinianno lib. de Triumph. Christi agone cap. 9. ferè initio, Eucharistam esse medicamentum partis rationalis; cum alia quedam factamenta me deantur animæ propter inferioribus gradibus constituta; non quod omnia non habeant effectum suum in anima propter rationali; sed quod origo prima morbi cui medentur, sit ab inferiori animæ parte, indéqué ad rationalem & superiori dimanet. Alia quæ de hac ægritudinum nostrarum medicina habet S. Ambrosius lib. 5. de sacram. cap. 4. missa facio. Sed non possum præterire, quæ p. admodum in hunc modum dicerit Gul. Paris. Tract. de Sacram. Euchar. cap. 2. sub initium. Monstrans ritum Christiani sacrificij, quem Missam dicimus aliud non esse, quām medicina nobis à Christo parata, admotionem. Probat ergo Christus. Theoph. R. ayanus de Atrib. Christi.

stum esse in Eucharistia substantialiter præsens, [quia oportet fidem medicum, & grum quem curandum suscepit, visitare quoties infirmitas requirit, & hoc est vnguentis & Medicinis quæ curationi ciuidem necessaria sunt, si possibili est, medico. Possibile est autem huicmodi medico quicquid vult, & quicquid possibile est. Quia ergo tota Ecclesia sua, immo vniuersus de Ecclesia sua, æger est; hoc est medicatione indiget, sive ad curationem, sive ad consuetudinem, sive ad præservationem, sive ad conuersationem, quæ ad curandum mirabiliter mittere suscepit, necesse habet, ad curandum ipsum quoties opus est venire: Opus est autem, quoties de medicatione eius agitur, & sanationis eius intenditur. Quia ergo ad hoc Missa agitur, & quicquid in ea sit, ut huicmodi de medicationis impendatur officium, & familiæ beneficium, necesse habet Missæ officio intercessione, & hoc in eo quod medicus, hoc est forma humana, & cum alabastro omnium vnguentorum spiritualium. Quid in cruce, factum est, hoc est humanitas ipsius, sicut legitur 14. Marcii vel cum ipsa carne, quæ est, corporis contra omnes dolores, & labores spirituales, sicut antidotum solidissimum atque firmissimum contra omnes humores noxios vitiiorum: Et cum sanguine suo, qui est velut syrups dulcib[er]is atque dulcissimus, atque tanquam medicina liquida, valens contra omnes animalium languores & vulnera, quorum duorum virtutes, in ipsa Dominica Passione, potissimum claverunt, sicut etiam iam in prænominato Tractatu declarauimus.] Nempe in Tractatu de causis cur Deus homo.

Tanta tercia classis Medicinarum, efficacia, à sanguine Christi.

1010 Eni igitur vero insignem, & horum & aliorum legis nouæ sacramentorum, veluti pharmacorum, à celesti Galeno ægris mortalibus prouisorum, medendi vim & efficaciam: quam æstimare suis momentis liebit, si egestatem veterum sacramentorum, atque pauperiem illarum vt vocavit. Apostolus iusticiarum carnis, hoc est sanctificationum carnalium, nec ad animam sanandam peraduentium, compatriatus cum nostrorum sacramentorum efficacitate, cui apud hebetes malique consultos offici duntaxat externa facies atque simplicitas, vt Tertullianus probè monuit. I. de Baptism. cap. 2. quæstus est contratio, Gentilium mysteria, de suggesto & apparatu, d. que sumptu, s. d. & autoritatem sibi extruere.

Verum certe admiratio, de tanta tam simplicium medicamentorum facultate, si spectemus eius radicem; quæ alia certè non est, quām sanguis Christi, sive sumpto sanguinis nomine, (vt passim contingit,) pro opibus, labore ac sudore non exiguo comparatis, q. pacto omnia Christi merita à primo vita momento sanguis Christi dici possunt; sive pro martyrio in cruce, vbi sanguis Christi ranta largitate effusus est. Nam hinc maximè, ditata Sacra, argumento est, quod passim Patres Sacra, ex perfolio Christi latere manasse docent; vt quoniam mulier è latere educta, morbis nostri ac morti fecerat principium, ex Christi latere fuit medela; iuxta insignem D. Chrysostomi

ratio[n]acionem homil. de formatione Ad[ic]t[ion]e ad finem. Christi igitur sanguis in Sacramentis nostris veluti inclusus, tantam efficacitatem illis conciliat: voluit enim Christus, ut quæ merita nobis per totam vitam peperet, & morte consumarat, iis applicarentur, qui externa sacramentorum Symbola, dignè & ex præscripto tanti medici, usurparent. Vnde quandoque factum, ut sacramenta, veluti moralia sanguinis, (id est meritorum sanguine consumatorum,) receptacula, iisdem nominibus cum ipso sanguine appellantur. Quale nominatim est, quod

Nazianzenus orat. 42. in fine, demiretur, in manu salutis miraculo exigua cruxis gutas, orbem vniuersum instaurasse, & idem quod lacti coagulum factas, hominibus præstissime, ut in ynam religionem coagmentarentur; Ab Augustino lib. 19, contra Faustino cap. 11. eodem coaguli nomine donantur Sacramenta, quibus iunctos & consociatos in unum religiosum cultum mortales aquæ docet. Ex quo liquet de sacramentorum nostrorum & sanguinis Christi affinitate, immo morali identitate, quatenus Christi sanguis his veluti vasibus concluditur ad modum explicatum. Confirmaturque vulgaribus symbolis, sunt enim sacramenta, oleum illud & vinum, quibus afflatis Samariitanus, seminiuum in via iacentem curavit. Ita eni[m] ea Symbola interpretantur Patres, & passim cum Magistro Scholastici, initio quarti Sententiarum. At oleum illud per septem candelabri Ecclesiastici Lychnos, à Zacharia descriptos permanans, à summa lampade Christum referente, eiusque sanguine, per septem velut tubos transmissi, derivatur; ut alio loco diximus, agentes de Symbolo lucernæ ad Incarnationem aptato. Vnum item è cella vinaria, id est Ecclesia, depromptum, ex botro mystico qui Christus est in crucis torculari expressum, & dolis sacramentorum immisum fuit, de qua allegoria fuscè superius. Cum igitur hæc sit origo efficacitatem sacramentorum nouæ legis, nemo illam mirari iure potest, tantam tamque insinu[n]em esse.

Facilitas ad e[st] efficaciam pharmorum.

1011 Extremam circa Pharmaca hæc Evangelica considerandum proposueram, facilitatem, quæ in tanta eorum efficacia est sane admirabilis. Difficultate enim corporalium medicamentorum, quæ vel eorum caritate, & immenso pretio, vel horrore & austeritate usurpationis continetur, omnino vacant hæc sacra pharmæca. Non possunt sane ob horrore fastidio aegris esse sacramenta nostra. Baptismi consideratio, sit instar omnium. Diuisiones gratiarum, variis sacramentis assignatar S. Bernard. serm. 1. in Cœna Dom. & Baptismo peculiariter assignatar gratiam remissionis peccatorum. Tum subdit. [Huius quidem gratia sacramentum, prius erat circumcisio, ut originalis rubiginem culpæ quæ manauerat à parentibus primis, cultellus eraderet: sed veniente Domino, qui agnus est totus suavis & mitis, cuius iugum suane est, & onus leue, optimè satis mutatum est, ut inueteratam rubiginem cum uincione sancti Spiritus aqua dilueret, & acerbitas illa cessaret.]

Sed neque medicinae nostræ possunt ab impenitenti abici; quod enim egregie consideravit S. Chrysostomus hom. 2. in psalmum 50. ad il[le]ud, amplius laname, Deus pharmaca nobis prouidit, ad quæ nos quidem aliquid conferre voluit, ne sanatio nostra nobis esset ingloria; sed quod per nos ad medicamenta confectionem conferti, vult, leuissimum sanguis est, ac propter nihil, voluntas videlicet recipiendi, & aliquip aptatio; ac etiam circa patulos libertate & ratione vissu defitutus, neutrum postular. Hoc sanè est, quod Propheta, in fortem faciliessimam legis nouæ intentus, prænuntiantur cum dixit, fore ut salutem absque argento, & absque villa commutationem emeremus. Nam enim quidem emimus, quia habita ratione medicorum Christi in sacramento inclusorum, non accipimus gratis sanitatem animæ, sed eam immenso pretio emeremus: quantum vero ad nos attinet, cum d[icit]i possum quæ a nobis præcide exigit, impar sit salutis quæ rependitur, pro nihilo salutis sumus, ac ex opere non nostro, sed iam per Christum posito, & operato, ut vulgo loquimur expressius ac signiantur, quæm conguentius ad le[re]. Grammaticæ, que vocem illam passiæ non tunis. Ita tamen sumptus Apostolus, cum fidem dixit operata, id est postulata, per dilectionem. Opus igitur cui gratia in sacramentis rependitur, Christi si non nostrum, neque rei argumentum esse potest, quod bonus minister, sacramentum non efficiat melius, nec malus minister, sacramentum inutile reddat, ut Algerus lib. 3. de Euchar. cap. 2. post Christum obseruauit. Quid vero facilius, quam aliam ope & impendo, conciliare sibi tanta bona? Et alteri quidem, denorandum sine difficultate, in fructibus vero omni difficultate libet, morum suavitatem haurire? Hac summa facilitate sanitatis animorum, caruerunt facienda antiqua, quæ egenia & varia elementa, vocauit Apostolus, quod tantum facerent, ut contritionis aut dilectionis super omnia concomitante adiuuante, qui sunt actus valde negotiosi, & formatu difficultes, sed Christus antiqua medicamenta est medicatus, ut ait S. Augustinus in psalm. 57. Quam ego legis nouæ prærogativa quoties recogito, non possum satis admirari supinatitudinem eorum, qui animorum curationem ad eum in promptu posuit, morantur adhuc, quasi difficultem & operosam, cum tamen sit expeditissima, & vere de fonte patente hauriatur. Ut licet præcedat iisdem verbis, tantam ignorantiam, ne dicam foliuditatem virgere, quibus olim serui. Naaman, indignabundum aduersus prescriptam ab Eliseo curationem, Dominum suum stimulasse refurunt 4. Reg. 5. Pater, eisitem grandem dixit tibi Propheta, ceriè facere deberas, quanto magis, quia nunc dixit tibi. Lanare, & mandare: Hoc est, cum rem tam faciliæ propè nullam indixerit.

1012 Hæc potissimum pensari & recognoscari ab aegris spiritualibus oportet, ne morbi animæ correpti, quasi resina non sit in Galadæ, & medicus non sit ibi, abieciat semetiplos, & desperati aegri hant, descendit a curatore: quod quam græve periculum sit, & quomodo contingit, tradit præclarè. Origenes homil. 2. in Ierem. Caucendum tamen ne medicamentorum prædictorum efficacitatem & facilitatem

RAINAU
Tomus I.
De Christo
et
Tomus II.
De Atributis
Christi
A VII
3

cilitate summa confisi, diætericam vita rationem negligant. Itaque vñ Sacramentorum tanquam pharmacorum supposito, imitandi in super ægris spiritualibus sunt, ægræ corporalis, nominatum in vietis ratione mutanda. In quam remegregie Greg. Nyssenus oratione de poenitentia his verbis. [Non est consentaneum, vt qui se ægrotare constitut, eadem vietus ratione utatur, qua vtetur illi qui prospira sunt valetudine. Alius enim ægrotans, alius valentis est vivendi modus. Nonne vides quanta sit inter ægrotantem, valentemque differentia sensu percepta? Ille pro arbitratu suo viuit, quocumque vñl, p. officiatur, & omni officio, & munere liberè fungitur: hic autem in angulo iacet cubiculo, prœcul ab omnium consuetudine, omnib[us]que negotiis remotus. Agriculturam omittit, licet illius anteæ esset studiosissimus. Cumulanda pecunia curam abiecit, quanvis ad rem, vt mercator, iam esset attentior. Qui coniuncti olim magnificis & Sybariticis eletabatur, aqua nunc & panis frustulo vescitur, non liberis oblectatur, non vxoris virtutem consuetudine: illi die nonque res est cum medicis, quos magnis p[re]mis accessit, vt eoru opera convalescat. Hæc, qui corporis morbo laboret: Tu vero cuius animus ager est, eur non ad medicum animorum properas: eur non ei contendo morbum ostendis tuum: Quid patetis, vt depascatur, vt siperet, vt inflammetur? Tandem aliquando resipiscere, ac teipsum nosce: Deum offendit, procreatore tuum irrita, eum qui & presentis vita porestatem habet, & futura dominus ac Iudeus est. Del ciis indulgens in morbum delapsus es: eum incida & ieiuniis cura. Antimus laborat in continentia, adhibeat temperantia medicamentum. Mult plci ac nimia pecunie cupiditate in febribus animi incidisti: liberalitate, & elemosyna deppellatur. Hæc enim est nimium explete mentis curatio.] Et post multa in eam sententiam, vt ingeminet fiduciam liberè se retegendi confessari: [Incertus est, frates, terminus vita; discessum est vita, diligenter præuertamus. Absurdum enim est, cum illi, qui corporis valetudinis rationem habent, scipios expurgent ante Canicular exortum, ne quod humidum in illis est, vehementi ipsius ardore corrumpatur, & morbos pariat: eos, qui animi curam gerunt, incertum mortis diem non anteuertere, & ardorem excruciantis illius ignis, qui aeternum comburit, & nullum vñquam refregerium admittit.]

Sanitas h[ic], adhibitis licet quibusvis pharmaciis propositis, nunquam plena.

1013 Ceterum quanvis & Christum Attirant, tantæ peritiae ac industria, & secundarios sub eo medicos, quæ celestes quæ terrestres, tantæ efficacia medicinis instructos sumus natæ, nunguam tamen h[ic] speranda nobis est perfecta sanitas, quamdiu in hoc communis letudinario, (quod mundus est lux: S. Bernardus) versari contigerit, sed h[ic] veluti aptari & disponi tantum possimus, ad curationem plenam in celo perficiendam, vbi integra sanitas beneficio Christi medici consequetur, & prodetur quid sint operata h[ic] adhibita Phar-

mata. Simile est, quod in morborum præser-
tim inueteratorum sanatione, à corporum mediceis fieri deprehendimus. Nec enim subito conciliant sanitatem; sed ahibitis longa cunctatione remedii; primum quidem mitioribus, quibus paulatim ægritudinis acerbitate leniant; deinde de verò fortioribus, quibus plane euellatur morbus, & sanitas inducatur. Idem h[ic] nobiscum à medicis spiritus efficitur. Purgant enim nos, & malos humores, vel decidunt, vel ad depulsionem disponunt, vt plena sanitas aliquando consequatur in celo; per Christi medici & administrorum illius industriam, conseq[ue]ntiaque ab illo

pharmacis. Non ago præcipue de corporum h[ic] inuale-
tudine; quangam illa quoque explorata est. Nec enim priusquam hinc excedamus, sanitatem corporam, quæ quidem sanitas iure dici debet, conseq[ue]nemur. Quod spectans Theodo-
sius IV. vt in Miscella refert Theophanes, & ex eo Baronius anno 716. sepulchro suo ad scribi voluit eum titulum, *Theodosio sanitas*: signifi-
cans nemini in hac vita, sed tantum ex quo ru-
mulum subinerit, competere posse sanitatem,
etiam corpoream. Nam illi ipsi qui se h[ic] va-
lentes arbitrantur, morbos plenumque sunt, imo
letho proximi, quod S. Anselmus serm. de Bea-
titud. probat ex iis qui subito exanimantur.
Exempla proferi pleraque Plinius lib. 7. cap.
53. Sed nihil est necesse, vetera aut exotica cor-
rogare, cum profert vbius, & vbiique innu-
era. Quomodo ergo sani, qui illico efflant animam? Quin etiam extra hos quoque infre-
quentiores enentur, vt S. Gregorius ad illud *factus
sum militem ipsi gravis*, p[er] admidum & graui-
ter philosophatur. [Remotis f[er]ib[us] cessantibus
doloribus, ipsa salus nostra, quæ vocatur
ægritudo est, cui curandi necessitas nonquam
deest. Quot enim solatia ad viuendi vñl quæ-
rimus, tot nostræ ægritudinis medicamentis ob-
uiamus.]

Praeuerat S. Augustinus, cuius illud est per-
polchrum serm. 74. de tempore. [Ne te, sanum
putes. Hæc longa ægritudo est, quia quotidiani
medicamentis, fulcis morbum tuum. Sanus
tibi esse videris. Detrahe medicamenta, & vide
quid poteris. Nam ex quo nascimur, necesse est
vt moriamur. Morbus hic, necesse est vt ad inor-
tem perducat.] Pergit demonstrare quod in qui-
busvis morbis etiam iis quos insanib[us] voca-
mus, interdum fallit, vt in hydropsi, paralyse,
elephantia, phisi nunquam accidere in isto
naturali morbo, vt vocat in Psal. 37. ad illud non
est sanitas in carne mea. Et inchoati à nobis
cum nascimur ægritudinem, quæ per totam vi-
tam pro rogetur, nolque tandem letho inde-
clinabiliter dedat, tradit lib. 9. de Genesi ad lit.
cap. 10. expendens illud Apostoli, *de corpore
mortis huino*. In quam rem videndum quoque est
10. confess. cap. 1. & hom. 38. ex 50. & serm. 1.
ac 102. de diuersis. Hic homo totus, morbus est,
vt habet Hippocrates Epistola ad Damagetum.
Quando ergo vera sanitas, (ai S. Augst. serm.
74. de temp.) nisi quando vera immortalitas?
Et in Psal. 55. ac serm. 1. de diuersi. in fine, statuit
vt exploratur, sanitatem perfectam non esse
nisi immortalitatem, quæ alterius vita est pro-
pria. Idque in Psal. 37. ad illud, non est sanitas in
carne mea, colligit ex Apostolo Rom. 8. affir-
mantem, nos h[ic] exspectare redemtionem cor-

1015. *Quare desperanda est in hac vita plena sanitatis adeptio, sed ad eam suspirandum est, per Christi medici operam, in altera vita, Ibi Christus, longe maiori iure quam Antonius ille apud Lucianum lib. de salutat, dominari poterit. Denominatum sic Antonius, frumentum, a te sera. Gracum sanitatis nomen praeferente, in pentagoni formam astra vestibus suorum, ex Alexandri Magni per vitum monitu. Christus quinque vulnerum frumentum, longe optabiliorem sanitatem nobis conculit, hic quidem in spe, rapsa auctor, & quod plenum absolutionem, in celo.*

*Hic tamen admouenda sunt pharmaca, & praescripta à Christo medico, eiusque sanitatis vita ratio, & curatio adhibenda, ut sanitatis suo tempore consequatur. Vnde unigenitus dicitur, *vis sanare fieri*. Quae enim summa est infelicitas nostra, ne ipsum quidem medicum, (ut supra demonstratum est,) adplicare vilitate possumus: sed ipse gratis nos praevenit, & pro nihilo salutem nos facit, id est nullis nostris meritis aduocatus, admetuit medicinam, quam tamen à nobis sollicitatus arque inuitatis vult admitti, ut nostrum quoque ex parte sit decus, iuxta egregiam S. Gregorij Theologum doctrinam in Apol. Et aliquando quidem alpere nobis & acerba videntur que prescribuntur, quia nec gravitatem morbi satis attendimus, nec indistincte operae tenuitatem, torpentes ignoravia. Cum ergo Christus medicus non nisi per levia & adhibitu ac seruatu facilissima praebet; indignus est sanitati suo tempore potius, qui ab illis refugit.*

CAP V T VIII.

Christus Aduocatus.

HISTV M inde esse aduocatum nostrum, vnde est medicus noster, id est titulum *Aduocatus*, recte subiecti titulus, *Medici*, optime vidit S. Gregorius 24. Moral. cap. 1. & 2. & 3. tractans illud Iob, si *fari pro eo*, *Angelus loquens unam de similitate, et annunciat homini aquitatem, misericordia eius, & dicit, libera eum, et non descendat in corporis peccatum*. Quid quod apud Tertullianum lib. 4. in Marcio, c. 14. *aduocare languentes, dicit, pro mederi*. Difert porro S. Ioannes Epistola 1. cap. 2. Chisium nominat *Aduocatum*, dicens *Filioli bac scribo vobis, et non peccatis, sed ipsis quis peccaverit, Aduocatus habemus apud Patrem, iesum Christum iustum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris auctoribus, sed etiam pro totius mundi*. Quo loco abusum Felicem Vigilitanum, inde intulisse Chisium esse adoptatum, perinde ac si idem sit *aduocatus*, quod *aduocans*, refert Paulinus Aquileiensis in facto Syllabo, ante medium. Hunc aduocatum, ut feni ius commune, proueliat pulcherrime Gullel. Paris. I. cur Deus homo c. 7. *sub nomine; addit vero Ide Euch. c. 2. hunc esse aduocatum non qualemcumque, sed quem vocamus generali*. Locum infra dabo.

Christus

PADUA
Tomus I.
De Christo
et
Tomus II.
De Atributis
Christi
AN VII